

Izjava maršala Tita o Trumanovi doktrini

Dejal je, da ne bo vplivala na jugoslovansko
zunanjo politiko. Balkanske države
ne bodo postale plen provokacij

Belgrad. — (Poroča Johannes
Steele) — Maršal Tito je v enour-
nem razgovoru odprto razprav-
ljal o Trumanovi doktrini, raz-
ločujoč odnos med Jugoslavijo
in njenimi sosedmi in naglasil, "da
Trumanov poziv na kongres, naj
zaklonira finančno in vojaško
pomoč Grčiji in Turčiji ni nič
novega za nas. Truman je le po-
dal svetlo ono, kar mislijo a-
meriški imperialisti, monopolisti
in magnati. Ti so že prej
prapravi podlago Trumanovi
doktrini."

Tito je podal to izjavo na vpra-
šanje, ali bo Trumanova doktri-
na vplivala na našo politiko. "Doktrina
ne vpliva na našo politiko," je
odgovoril. "Čudimo se le, ker
Truman tako govori v času,
ko se organizacija Združenih na-
rodov trudi v prizadevanjih v pri-
hodnosti. Vsa ljudstva, tudi a-
meriška, hočejo mir. Truman
s svojim govorom prispeval
miru. Zgodilo se je nasprotno
— v vseh državah so dvi-
gnili glave in zdaj čakajo, da se
nekač zgodilo."

Trumanov govor ne more i-
niti nobenega učinka na našo
zunanjo politiko. Utrdil je le
da je prepričan, da smo na pra-
vi poti in da se moramo še bolj
truditi, da mir in izboljšanje
odnosov med državami.
Zdelo se je, da izboljšanje odno-
sov med Jugoslavijo na eni
strani in Grčijo ter Turčijo, ka-
terimi je Truman zagotovil po-
moč na drugi. Monarhistična
vlada ne mara prijateljske
odnosov s svojimi sosedmi,
zlasti s nasprotuje večina ljud-
stva.

Predsednik Truman je v svo-
em govoru le podčrtal ideolo-
sko podlago za boj proti tako-
imeno "komunistični nevarnosti".
To je staro geslo imperiali-
stov in reakcionarjev. Kar mis-
limo, je to očitno sile — Hitlerje-
va Nemčija, Mussolinijeva Itali-
ja, Japonska — so pred
vse, druge svetovne vojne
bili proti kominterni.
Toda le plašč, ki je zakrival
imperialistično vojno
agresijo, katera so ogle-
dali in so rezultirala v im-
perialistični vojni, se lahko pri-
piše celotni, katerih se po-
stavlja v zapadnih dr-
žavah proti komunizmu.
Trumanov govor, da so nam bese-
de, da razumemo njih
pomen.

Kot so Jugoslavija,
Albanija ne bodo
bodo zunanji provoka-
cije, da se bodo še bolj
je jasno, da je
doktrina dal ne-
neodgovor-
ni vojni hujška.

Končni formi
Jugoslavijo,
Albanijo, je Tito
more govoriti
in bodoče.

Mehiški predsednik Aleman v Washingtonu

D. C., 30. apr.—
Mehiški predsednik Miguel Alemán je v Washingtonu
prišel na poziv ameriškega
predsednika Tru-
mana. Zve-
dala držav-
je. Tru-
man je dejal, da za-
stavlja enot-
nost. Ako
enotnost
ne bi
Aleman
Washingtonu

Domače vesti

Obisk
Chicago.—Glavni urad SNPJ
sta zadnje dni obiskala John
Sluga iz Girarda, Kan., in So-
phia Tancek iz Youngstowna, O.
Slednja je prišla k svoji hčeri
Edithi Dreshar, ki se nahaja v
bolnišnici, kjer je bila operirana
na slepiču.

V bolnišnici
Duluth, Minn. — V bolnišnici
St. Mary se nahaja v kritičnem
stanju Joseph Mavetz z Elyja,
znani "old timer" v vrstah SNPJ.

Poroča
James City, Pa.—Dne 12. aprila
sta se poročila Joseph Rolick
ml. in Gertrude Uljan, oba čla-
na društva 391 SNPJ. Dne 10.
maja se poročita Fani Hrvatini
in Edward Bizjak. Obilo sreče!

Smrt v starem kraju
Washington, D. C.—Mary Sug-
lich je prejela pismo iz starega
kraja, v katerem ji poročajo, da
je v Ljubljani umrla njena te-
ta Antonija Izanc, sestra njene
matere. Tam zapušča sina, hčer,
dve sestre in brata, v Milwau-
keeu brata Petra Lapa, v Eve-
lethu, Minn., pa sestro Ano Pod-
kov. Pišejo ji tudi, da je umrl
Tone Gradišek, doma iz Senožet
Dola pri Ljubljani. On je živel
mного let v Ameriki, pred zad-
njo vojno pa se je vrnil v Ju-
goslavijo. V Lorainu, O., zapu-
šča brata Franka Gradiška, v
Clevelandu sestro Kati Jevc, v
staremu kraju pa dva brata in
sestro.

Iz Clevelanda
Cleveland.—V Collinwoodu je
umrla Jennie Sever, rojena Kle-
menič, stara 48 let, doma iz Se-
miča, Dolenjsko, v Ameriki 42
let, članica društva 748 SNPJ in
veletna tajnica mladinskega
pevskega zbora SDD. Tukaj za-
pušča štiri hčere, mater, štiri
sestre in več sorodnikov, v Mil-
waukeeju pa tri brate.—Za srč-
no hibo je po kratki bolezni u-
mril Martin Boldan, star 76 let,
doma iz Sela pri Hinhju, v Ame-
riki 52 let (ves čas tukaj), član
SMZ. Tukaj zapušča dve sestre
in več sorodnikov.—V bolnišnici
je umrl Frank Salmič iz Collin-
wooda, star 66 let, doma iz Du-
žinske vasi pri Beli Cerki, v Ame-
riki 43 let, član društva 142 SNPJ in ABZ. Tu-
kaj zapušča ženo, tri sinove, štiri
hčere, 10 vnukov in dve ses-
tri, v starem kraju pa tudi ses-
tro.—Dolje je umrla v bolnišnici
Elizabeta Sirk iz Euclida, ro-
jena Urbančič, stara 73 let, doma
iz Žužemberka, v Ameriki 55 let.
Tukaj zapušča sina, pet hčera in
več vnukov.—Pri družini John
Brodnick so se oglasile rojnice
in pustile drugorojenčka. — V
bolnišnici St. Vincent se nahaja
Mary Roman, ki se je morala
podvreči operaciji.

N. H. Collinson, ki v imenu
vlade upravlja premogovnike, je
naznanil, da se bodo represen-
tanti unije in kompanij ponov-
no sestali in skušali izravnati
spor.

Nobenega izgleda ni, da bi
Lewis govoril o miru, dokler se
bodo operatorji upirali pogaja-
nju za industrijo kot celoto. Pri
vseh pogajanjih v zadnjih letih
je Lewis izsilil sprejetje pogodb,
ki so krile vso industrijo. Goto-
vo je, da se zdaj ne bo uklonil
pred operatorji brez ljute borbe.

POLJSKA VLADA POSLALA NOV PROTEST VELIKI BRITANJI

London, 30. apr.—Tu je bilo
razkrito, da je poljska vlada po-
slala nov protest Veliki Britani-
ji, ker še vedno vzdržuje poljske
čete pod orožjem v Angliji in
v drugih deželah ter kolonijah v
okviru britanskega imperija. Pro-
test vključuje tudi zahtevo za
takojšnjo demobilizacijo poljskih
čet, ki so pod poveljstvom
britskih častnikov.

Nota vlade v Varšavi je spisa-
na v uljudnem tonu. Med dru-
gimi izraža željo za izboljšanje
odnosov med Poljsko in Veli-
ko Britanijo, kakor tudi pritož-
bo in protest proti poljskim vo-
jaškim formacijam, ki so v Ita-
liji in deželah Srednjega vzhoda.
Nota pravi, da so poljske voja-
ške misije v Franciji in Belgiji
in da so vse pod kontrolo brit-
skega vojnega urada.

Protestno noto je izročil pre-
mierju Attleeju Jerry Michalov-
ski, poljski poslanec v Londonu.
V tej je rečeno, da je čez 15.000
poljskih vojakov pod britskim
poveljstvom v deželah Srednje-

ga vzhoda, 5.000 vojakov v Ita-
liji in da Velika Britanija še ved-
no vzdržuje poljska vojaška ta-
borišča v Egiptu. Nota zahteva
razpust poljske vojaške misije v
Bruslju, Belgija, in one v Calai-
su, Francija. Načelnik misije v
Bruslju je polkovnik Tadej Zda-
nowicz, organizator poljskih
grup v tujini in gibanja, ki je
svojevržno vladil v Varšavi. Grupe
tvorijo poljski ubežniki.

Nota je zaključena z deklaraci-
jo, da bo Velika Britanija na-
redila uslugo vladi v Varšavi,
ako bo upoštevala protest in se
odločila za razpust poljskih obo-
roženih sil v Angliji in drugih
deželah.

Bolgarija znižala število gostiln

Sofija, Bolgarija, 30. apr.—
Vlada je odredila znižanje šte-
vila gostiln v deželi od 24.000 na
8.000. Uveljavila je tudi ukrepe,
katerih cilj je omejitev pijanče-
vanja.

RUSIJA PREPREČI- LA RAZVELJAV- LJENJE SKLEPOV

Pravda komentirala
konferenco zunanjih
ministrov

BEVIN SE VRNIL V LONDON

Moskva, 30. apr.—Pravda, gla-
silo komunistične stranke, je ob-
javila uvodnik na prvi strani s
komentarjem konference zunaj-
njih ministrov štirih velesil, ki
je bila zaključena v Moskvi zad-
nji teden. Uvodnik trdi, da je
bila konferenca uspešna v tem,
ker je Rusija preprečila Ameri-
ki in Veliki Britaniji razveljav-
ljenje ali revizijo dogovorov, ki
so bili sklenjeni v Jalti na Kri-
mu in Potsdamu.

"Ako bi bili dogovori razve-
ljavljeni ali revidirani na mo-
skovski konferenci, bi se uresni-
čile agresivne in imperialistične
težnje nekaterih velesil," pravi
uvodnik. "Sovjetska delegacija
z zunanjim ministrom Moloto-
vom na čelu je preprečila razve-
ljavljenje dogovorov."

Sovjetska delegacija je bila
za sklenitev kompromisov o e-
konomskih načelih in reparaci-
jah, toda naletela je na odločno
opozicijo pri delegacijah drugih
velesil. Nesporazum o nemških
reparacijah je preprečil skleni-
tev dogovora o mirovni pogodbi
za Avstrijo.

Avtor uvodnika je Jakov Vik-
torov. V svoji analizi moskov-
ske konference je izrazil optimi-
zem glede pogajanj med štirimi
velesilami v bodočnosti.

"Kovaci javnega mnenja v
Ameriki in Veliki Britaniji in
časopisi v obeh državah izražajo
razočaranje, ker niso bili dogo-
vori in zaključki, sprejeti v Jal-
ti in Potsdamu, razveljavljeni,"
pravi Viktorov. "Sedaj hočejo
prepričati svet, da je Rusija od-
govorna za neuspehe konferen-
ce. Ekonomska in zivilska kriza
v zapadni in južni Nemčiji je
direktna posledica enostranske
akcije anglosaških sil, ki so po-
bijale sovjetski predlog, ki bi o-
močil ekonomsko enotnost v
Nemčiji."

London, 30. apr.—Zunanji mi-
nister Ernest Bevin se je vrnil
v London iz Moskve. V svoji
prvi izjavi po povratku je apelir-
al na britsko ljudstvo za potr-
pečljivost v čakanju, da se bodo
štiri velesile sporazumele glede
mirovne pogodbe za Nemčijo in
Avstrijo.

Nepotrjeno poročilo pravi, da
Bevin govoril po radiu v ne-
deljo o moskovski konferenci.
Ako ne bo, bo pozneje orisal
potek konference pred člani pa-
rlamentu.

Po prihodu v London se je Be-
vin sestel s časnikarji. "Nisem
ne pesimističen in ne optimisti-
čen," je dejal. "Obnova sveta
po šestletni strašni vojni je tež-
ko delo. Pri kovanju miru ne
delamo za eden dan, temveč za
generacije."

Bevin ni hotel komentirati go-
vora ameriškega državnega taj-
nika Marshalla in njegove de-
klaracije, da je Rusija odgovor-
na za polom moskovske konfe-
rence.

Omejitev kolektivnega pogajanja predlagana

Washington, D. C., 30. apr.—
Senator McClellan, demokrat iz
Arkansasa, je predlagal omeje-
tev kolektivnega pogajanja.
Vsaki uniji, ki ima komunisti
ali sopotnika komunistov kot u-
radnika, naj se odvzame pravi-
ca do kolektivnega pogajanja.
McClellan se je izrekel tudi za
uključitev provizije v protide-
lavski zakonski načrt, ki prepo-
vuje kolektivna pogajanja za
industrije kot celote. Senator
Pepper, demokrat iz Floride, je
obsodil protidelavski načrt. De-
jal je, da je namen uničenje de-
lavskih organizacij v Ameriki.

Gromiko zahteva debato o Palestini

Problem pred skup-
ščino Združenih
narodov

New York, 30. apr.—Andrej
A. Gromiko, ruski delegat, se je
pridružil delegatom arabskih
dežel v zahtevi, da generalna
skupščina Združenih narodov ta-
koj odpre debato o neodvisnosti
Palestine. Zahteva je v naspro-
tju s stališčem in željami ame-
riške in britske diplomacije.

Gromiko je pred člani vodil-
nega odseka dejal, da ne vidi
nobenega razloga za opozicijo
proti debati o neodvisnosti Pa-
lestine, zaenot pa je priznal, da
se še ni pokazala možnost spre-
jetja zaključka o bodočnosti Pa-
lestine na izrednem zasedanju
skupščine.

Sovjetska poteza je izzvala
prvo prasko med velesilami po
odprtju zasedanja skupščine.
Gromiko je govoril potem, ko je
ameriški delegat Herschel John-
son svari pred raziranjem de-
bate. Johnson je predlagal ime-
novanje posebnega odbora, ki
naj bi študiral palestinski pro-
blem in na podlagi študije se-
stavil priporočila. Priporočila
naj bi predložil skupščini, ko se
bo sestala na rednem zasedanju
v prihodnjem septembru.

Arabski delegati so opozorili
na nevarnost raztegnitve bojev
na vse dežele Srednjega vzhoda,
če ne bo palestinski problem re-
šen na zasedanju skupščine. Gromi-
ko je podprl delegate in de-
jal:

"Mnogi ljudi bo hotelo vede-
ti, zakaj je bilo sklicano izredno
zasedanje skupščine, če so goto-
ve sile proti diskuziji o palestin-
skem problemu. Sovjetska unija
je za izčrpno in temeljito debato
o tem problemu."

Gromiko je dobil oporo pri
Amiru Faisalu, delegatu Saudijs-
ke Arabije. "Nemiri v Palesti-
ni se bodo nadaljevali," je de-
jal. "Možnost je, da se bodo
raztegnili na dežele Srednjega
vzhoda in ogrozili mir. Da se
to prepreči, naj se skupščina od-
loči za diskuzije in rešitev pa-
lestinskega problema."

Ameriški parniki v rokah zaveznikov

Washington, D. C., 30. apr.—
Mornarični departament je na-
znanil, da je čez tisoč parnikov
in malih ladij v rokah vojnih za-
veznikov. Slednji so dobili par-
nike na podlagi posojilno-najem-
ninskega programa. Velika Bri-
tanija še vedno drži 647 ameri-
ških parnikov, ostale pa Rusija
in druge države.

BRITSKA VLADA SE NE STRINJA Z AMERIKO GLEDE REPARACIJ

London, 30. apr.—Britska de-
lavška vlada se ne strinja z ame-
riškim načrtom glede japonskih
reparacij. To dejstvo je razkril
v parlamentu C. P. Mayhew, dr-
žavni podminister.

On je omenil navodila, kate-
ra je dobil iz Washingtona ge-
neral Douglas MacArthur. Ta do-
ločajo odstranitev 30 odstotkov
japonske industrijske opreme, ki
naj bi bila takoj na razpolago
kot reparacije.

Laborit John Paton je vprašal
Mayhewa, če se je Amerika po-
svetovala z britsko vlado in če
je slednja odobrila ameriški na-
črt. Odgovor je bil, da Ameri-
ka lahko na svojo odgovornost
podvzame akcijo brez posveto-
vanja z britsko vlado.

Ameriška odredba, izdana
pred štiri tedni, daje MacAr-
thurju oblast v zadevi japonskih
reparacij. Dobile naj bi jih Ve-
lika Britanija, Kitajska, Holan-
dija in Filipini.

Paton je dejal, da enostranska
ameriška akcija lahko očlbi ali
pa povzroči razkol med člani za-

Akcija o Trumanovem načrtu se zavlekla

Nižja kongresna zbornica znižala vsoto za
pomoč tujim državam.
Senator Vandenberg svari Rusijo

Washington, D. C., 30. apr.—
Dočim so voditelji kongresa po-
zdravili odločno stališče držav-
nega tajnika Marshalla proti
Rusiji, je rebelna grupa v nižji
zbornici zadala težak udarec
njegovi zunanji politiki z zniža-
njem vsote za pomoč tujim dr-
žavam in odločitvijo akcije o
Trumanovem načrtu, ki določa
finančno in vojaško pomoč Grči-
ji in Turčiji.

Predlog, da se zniža vsota
\$350.000.000 na \$200.000.000, je
bil sprejet v nižji zbornici s 156
proti 138 glasovom. Vsota je na-
menjena za odvrnitev lakote v
Italiji, Avstriji, Grčiji, Ogrski,
Poljski, Kitajski in svobodni tr-
žaški državah. Drugi predlog, da
pride kontrola delitve pomoči v
roke ameriških misij v teh dr-
žavah, je bil tudi sprejet, čeprav
je kongresnik Eaton, republikan-
ec iz New Jerseyja in načelnik
odseka za zunanje zadeve prote-
stiral. Dejal je, da znižanje vsote
pomeni, da bo moralo 35.000.
000 ljudi v prizadetih državah
stradati. Eaton je podprl kon-
gresnik Judd, republikanec iz
Minnesota. On je opozil opozi-
cijo in jo obdolžil izdajstva Mar-
shallove zunanje politike.

Voditelji opozicije so izjavili,
da je \$200.000.000 zadostna po-
moč potrebnim državam do pri-
hodnje letine. Nižja zbornica bo
imela priliko do sprejetja ali za-
vrženja amendentov, ko bo
Trumanov načrt dan na glasova-
vanje.

Predsednik Truman in držav-
ni tajnik Marshall sta dobila do-
datno kľofuto, ko se je večina
članov kongresnega odseka za
pravila izrekla za odločitev gla-
sovanja o načrtu glede pomoči
Grčiji in Turčiji. Upoštevala je
argument kongresnika Smitha
da je načrt v bistvu vojaška in-
tervenca proti Rusiji in da je
šel Truman preko organizacij
Združenih narodov, ko je pozval
kongres, naj sankcionira finan-
čno in vojaško pomoč Grčiji in
Turčiji in s tem ustavi pohod
komunizma.

Senator Vandenberg, republi-
kanec iz Michigana in načelnik
odseka za zunanje zadeve, ter
senator Barkley, demokrat iz
Kentuckyja in vodja demokr-
atske manjšine, sta kritizirala opo-
zicijo. Postavila sta se na stran
Marshalla, ki je prej v svojem

govoru po radiu obdolžil Rusijo
odgovornosti za polom konferen-
ce zunanjih ministrov štirih ve-
lesil v Moskvi.

Vandenberg je v svojem govo-
ru posvaril in opozoril Rusijo,
da bo Amerika prevzela vodstvo
organiziranja miru v Evropi
brez nje, ako bo sovjetska vlada
vztrajala pri svojih zahtevah.
"Ako se ne bomo zedinili o skup-
nem programu v prihodnjih me-
secih, bomo skušali strniti one
države, ki soglašajo z nami," je
dejal. "Popolnoma se strinjam
z Marshallovo deklaracijo, da
Amerika ne sme zavreči temelj-
nih načel in sklepati kompromi-
sov z Rusijo. Akcija se ne sme
zavlačevati zaradi opozicije so-
vetov, ki so na moskovski kon-
ferenci preprečili dosedo spora-
zuma o mirovni pogodbi za Nem-
čijo in Avstrijo. Marshall je
pravilno nastopal na konferenci
v Moskvi. Zavedal se je real-
nosti, ko je izjavil, da mi in svet
ne smemo mirno gledati dela
razkrajajočih sil, temveč osvo-
liti enotni program v interesu
miru."

Državni departament je razkril,
da bo Herbert Lansdale izbran
za načelnika ameriške pomožne
misije v Grčiji, ki bo prevzela
kontrolno delitve pomoči. Tru-
manov načrt glede pomoči Gr-
čiji in Turčiji je bil sprejet v
senatu in je zdaj pred nižjo kon-
gresno zbornico. Glasovanje o
načrtu je bilo odloženo do pri-
hodnjega tedna. Truman se je
"dločil za podpiranje grške mo-
narhistične vlade in Turčije, da
se bosta lahko upirali komuniz-
mu."

Tornado povzročil veliko škodo

Razdejal je naselbino Worth

Worth, Mo., 30. apr.—Tornado
je zadel to naselbino in jo uni-
lil. Najmanj 20 ljudi je bilo u-
bitih in 45 ranjenih. Trgovski
distrikt je v razvalinah in škoda
je velika.

Tornado je potem zajel Cllo-
vas v lowi na drugi strani dr-
žavne meje. Porušil je več hiš,
oda smrtnih žrtev ni bilo. Tor-
nado je bil spremljan s točo in
leževnimi nalivi.

Štiri osebe so bile ubite v Ro-
gersu, Ark., ko je tornado divjal
v severozapadnem kotu države.
Dve drugi naselbini—Bright Wa-
ter in Garfield—sta bili priza-
deti.

Poveljnik paraguajske armade pobegnil

Buenos Aires, Argentina, 30.
apr.—Polkovnik Federico W.
Smith, ki je prevzel poveljstvo
paraguajske armade v zatiranju
"evolte, je pobegnil v Argentino,
pravi uradno poročilo. Njegov
naslednik je tudi pobegnil iz
Asunciona, glavnega paraguaj-
skega mesta.

Ameriški šolski sistem v nevarnosti

Washington, D. C., 30. apr.—
Kongres je bil informiran, da je
ameriški šolski sistem v nevar-
nosti in da se bo zrušil, če ne
bo dobil federalne podpore. Sva-
rilo pred polomom je izrekel
Benjamin Epstein, tajnik sveta
učiteljskih organizacij v Newar-
ku, N. J., ko je nastopil pred
člani kongresnega odseka za
vzgojo. Opozoril jih je, da je že
več tisoč učiteljev in učiteljic
pustilo službo zaradi nizkih plač.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti let; za Chicago in okolice Cook Co. \$9.50 za leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00. Subscriptions rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

K moskovski konferenci

Zdaj je na dnevnem redu ocenjevanje moskovske "mirovne" konference. Je li bila uspeh, polom ali vsakega nekaj? Skoro vsak kovač javnega mnenja se čuti poklicanega, da čitatelje obla-godari s svojo modrostjo in udari po svoji struni, ki je večkrat subjektivna kot objektivna, v resnici lahko popolnoma prikrojena po željah državnega departmanta ali pa svojega delodajalca. Naj bo torej tudi nam dovoljen ta luksuz, da izrazimo nekaj misli o tej, važni konferenci. Potek te konference in njeni zaključki so zdaj že toliko znani, da si je lahko ustvariti prilično objektivno sodbu.

Se pred zaključkom konference smo čitali v raznih poročilih iz Moskve, da je bila popoln polom. Sličen vtis je človek dobil iz Foster Dullesove izjave, ki jo je podal pred odhodom iz Moskve. (Ako še ne veste, naj vam povem, da je bil Dulles eden glavnih Marshallovih svetovalcev in slovi kot republikanski "ekspert" v zunanjih zadevah — po poklicu je korporacijski odvetnik.) V tej izjavi je lopnil po sovjetih in zvrnil odgovornost za "polom" na Rusijo. Sličen vtis je človek lahko dobil tudi, ko je zadnji ponedeljek zvečer poslušal državnega tajnika Georga Marshalla. On sicer ni govoril o kakšnem totalnem polomu, marveč je naglašal kompliciranost problemov, s katerimi se je bavila konference, vendar pa je bila v njegovem poročilu vpletena debela nit razočaranosti. Temu se sicer ni čuditi, toda o tem več pozneje.

Moskva je skozi Izvestije odgovorila, da ta konferenca ni bila noben polom, marveč so zunanji ministri odmetali precej šare in storili več važnih zaključkov, ki naj olajšajo delo bodočim razpravam in konferencam. Na koncu svojega poročila slično izjavlja tudi "naš" državni tajnik Marshall. Kakor on so tudi Izvestije naglašale kompliciranost problemov v zvezi z Nemčijo in Avstrijo. Glavna razlika Izvestijnega uvodnika in Marshallova poročila je v tem, da je v prvem vpletena nit optimizma glede končnega sporazuma med velesilami, v drugem pa nit razočaranja. Dobra stran Marshallova poročila je bila v tem, da ni bilo tako svetobliško in machiavelsko kot so bila na primer slična poročila prejšnjega tajnika Byrnesa.

Predno se dotaknema zaključkov in problemov, s katerimi se je bavila ta konferenca, naj se nekoliko pomudimo pri — "svobodni tisku", v kolikor se nanaša na to zborovanje, kar pa velja tudi na splošno.

Kot znano je Moskva dala popolno svobodo zunanjim poročevalcem, da so za časa konference lahko poročali, kar so hoteli in kakor so hoteli. Nobene censure. Imeli so popolno svobodo ne samo glede potekanja konference, marveč tudi na splošno — v opisovanju ruskega življenja in razmer. Bivši minnesotski go-verner Harold Stassen in republikanski aspirant za predsednika Združenih držav je na svojem obisku Kremlja tudi interveniral pri Stalinu, naj Rusija tudi po konferenci drži svojo cenzuro v kleti, kar se tiče zunanjih poročevalcev, posebno pa ameriških. Stassen je trdil, da bi se s popolno "svobodo tiska" odpravili nesporazumi med obema državama. Ampak Stalin je bil drugačnega mnenja, češ, da bi ameriški poročevalci potem še bolj izrabljali to svobodo in pošiljali iz Rusije še bolj prikrojena in stru-pena in zavajalna poročila. In Stalinu v tem ni moglo zameriti.

Iz raznih poročil je razvidno, da kljub toliko opevani "svobodni tisku" v tej deželi, so v Rusiji čitali bolj objektivna, manj tenden-ciozna poročila o poteku te konference kot pa smo jih čitali v tej deželi. To namreč na splošno. O tem razpravlja v Chicago Sunu z dne 23. aprila v svoji koloni Kenesaw Landis. On pravi, da je z ameriško "svobodo tiska" nekaj narobe, ako imajo Američani manj prilike kot Rusi, da si ustvarijo svojo sodbu.

Johannes Steel je poročal iz Moskve, da se je okrog 20 izmed 35 ameriških reporterjev, ki so bili poslani na zborovanje, izrazilo, kakor bodo "razkrinkali" Rusijo, ko se vrnejo domov. Slično je v New Republici poročal tudi Alexander Kendrick, moskovski poročevalac Chicago Suna. On je pisal v tej reviji, da je več ame-riških poročevalcev dobilo navodila od svojih listov, kako naj pišejo — čim bolj prikrojeno, specifično "play up the American point of view." "Ena izmed velikih časopisnih ustanov je kablirala zastopniku državnega departmanta, naj 'naravnata (straight out)' njih poročevalca, da bo zavzel pravilno linijo," je pisal Kendrick.

Rusom se torej ni čuditi, ako so toliko skeptični in nasprotni taki "svobodni" kot se prakticira v tej deželi v meščanskem tisku. Ta "svoboda tiska" služi vse prepogosto za golo potvarjanje in zavajanje čitateljev. In to posebno v tem konfliktu med Vzhodom in Zapadom.

Taka "svoboda tiska" kot jo prakticirajo razni Hearsti in taki reporterji, ki v Moskvi odprto govore, kako bodo "razkrinkali" Rusijo, ko se vrnejo domov ali v kako drugo deželo, v resnici le otežkočajo delo poštenih novinarjev, ki so stalno ali za daljšo dobo nastanjeni v Moskvi. Ko v Rusiji čitajo razne fabrikacije in potvarjanja resnice, s katerimi razni Hearsti in New Leaderji redno pitajo svoje čitatelje, naravno gledajo sumljivo tudi na po-šiljene in objektivne novinarje ter jim mečejo polena pod noge.

V Rusiji kot tudi na Balkanu danes ne poznajo take "svobode" tiska kot jo poznamo v Ameriki ali Angliji. Tam imajo "odgovor-ni" tisk, ki je morda preveč "odgovoren", "težak" in enoličen. Toda v objektivnosti in vzgojevalni vrednosti daleč prekaša me-ščanski tisk kapitalističnega Zapada. Še v nobeni ameriški pu-blikaciji nisimo na primer čitali tako objektivno poročilo o razme-rah v Avstriji kot ga je prinesla moskovska Pravda. In kot pravi C. L. Sulzberger v New York Timesu, je ruski tisk tudi o tej kon-ferenci prinašal povsem objektivna in nepristranska poročila — nekaj, kar ni moglo reči o ameriškem "svobodnem" tisku. So seveda tudi tukaj izjeme in je v deželi nekaj v resnici dobrih meščanskih dnevnikov. Eden od teh je Chicago Sun. (Pride še.)

V nedeljo pohitimo vsi
na dramsko predstavo
v dvorano SNPJ!

Chicago, Ill.—Vsem, ki se za-nimajo za slovenske priredbe, je gotovo že znano, da bo prihod-njo nedeljo, 4. maja t. l., pre-dvajana drama "SIN" pod okri-ljem SANSa v dvorani SNPJ na Lawndale in 27. ulica, pričetek ob 3. uri popoldne.

Mnogi željno pričakujemo te-ga dne, ko nam bo zopet dana prilika videti dobro slovensko dramo na našem odru, katero bodo igrali po večini izkušeni i-gralci, pod vodstvom izvrstnega in izkušenega dramatika Milana Medveška.

Ne bom se spuščal v podrobnosti, ker vem, da bo kdo drugi natančneje opisal. Rečem le to, da je zelo redko kdaj prilika, vi-deti dobro dramsko predstavo v naši naselbini. Zato upam, da jo bomo s toliko večjim navduše-njem posetili vsi Slovenci iz Chi-caga in okolice.

Mogoče kdo računa iti kam ven v prosto naravo, ako bo lep dan. Jaz pa mislim, da bo še mnogo lepih in toplih nedelj, v katerih bomo lahko šli, kamor koli se bo nam zljubilo, samo na igro ne, ker bo to edina pre-dstava v tej sezoni. Zato toplo priporočam, da ne zamudite te redke prilike, ker kdo ve, kako dolgo bo vzelo, predno bomo i-meli priliko videti kaj sličnega?

Kdor še to pomlad ni slišal moškega pevskega zbora Preše-ren, se bo ta prilika nudila pri-hodnjo nedeljo, ker bo tudi to pot na programu.

Torej se vidimo prihodnjo ne-deljo na dramski predstavi "SIN" v dvorani SNPJ!

Član Prešerna.

Razni komentarji

Rockwood, Pa.—Osebe, ki so vešče dobre slovensčine, bi mo-rale bolj pogostoma pisati v Prosveti. Seve, v mislih imam napredne osebe z delavsko ideolo-gijo. V Clevelandu in Chica-gu imamo precej zmnožnih oseb, ki bi lahko pisale dobre in pod-učne članke.

Pomožni urednik Milan Med-vešek in gl. tajnik Fred Vider se pogostoma oglašita v Prosveti, kje pa so druge glave? Neke-teri so menda obogateli, drugi se postarali, tretji menda nima-jo časa. Tu in tam pa se bi lah-ko vseeno lahko oglasili, tako da bi imela Prosveta dnevno dobre in zanimive članke. Ne maram pa čitati dopisov, v katerih se nekateri dopisniki hvalijo, kako plejijo in se vozijo po deželi.

Zelo dober dopis je zadnjič na-pisal Venc. Palech iz Greens-burgha, Pa. Lepa slovensčina, zbrane besede in zelo dobra vsebina! Takih dopisnikov po-trebujemo in želimo, da bi se ro-jak Palech večkrat oglasil v na-šem delavskem časopisu.

Tudi dopis Josepha Browna je bil mojstrsko napisan in poduč-ljiv. Dobro je raztolmačil de-mokracijo, tolmačenje indus-trijalne vlade pa se mi zdi malo preveč komplicirano. Ko sem prebral članek, sem prišel do zaključka, da je to popoln socia-lizem. Lenin je dejal, ko bo ljudstvo zadosti izobraženo in dežela zadosti industrijalno raz-vita (recimo tako kot je Ame-rika), bomo imeli popoln socia-lizem in ne bo več treba delav-ske diktature. Morda ima Brown prav in bi bilo mogoče bolje, da bi zamenjali besedo socializem z novo in bi se potem ljudstvo hitreje organiziralo indus-trialno in politično.

Mnogi kongresniki in vsa vrh-nja plast se zelo jezi, ker je šel bivši podpredsednik Združenih držav Henry Wallace v Evropo in tam odprto povedal, kaj je namen "Trumanove doktrine"—zavladati vsemu svetu in mu vsiliti naše vrste demokracije. Vsi tisti, ki so ploskali Churchill-u, ko je razlagal svojo demokraci-jo v Fultonu, Mo., se sedaj jezi-jo na Wallacea, ker je šel pove-dat resnico v Evropo. Oba sta storila isto stvar: Churchill je prišel v Ameriko, Wallace pa je šel v Evropo. Godlja, katero so skuhal in jo hočejo servirati

vsemu svetu, je ravno sedaj ma-lo preveč vroča. Wallace je mor-al iti v Evropo, da nam je po-vedal, kako nevarna je ta igra. Ako se vname tretja svetovna vojna, se ne bodo šli vojskovat kongresniki in vladarji, ampak vaši sinovi in hčere.

Ker je Wallace povedal resni-co, ga sedaj obtožujejo, da je komunist in celo Churchill ga hoče opredeliti kot rdečkarja. V Washingtonu pa pravijo, ako bi bil bivši podpredsednik dober Amerikanec, ne bi šel v Evropo kritizirat naše zunanje politike in tako zvane "Trumanove dok-trine".

Naša demokracija mora biti namazana z azijskim oljem, dru-gače se bo podrla.

Ako imate priliko, poslušajte radijskega komentatorja Fran-ka Kingdama, ki je na radijski oddaji vsako nedeljo dopoldne 10:15, ob desetih pa 15 minut. Oddaja je v New Yorku 710 in ako se ne motim, se imenuje KOW. Je dobra in močna od-daja. Ta komentator sicer ni radikalec, vendar pa napredne-ga mišljenja in podpira Walla-cea na vsej črti.

Frank Dormish.

Kristanov večer in
druge Sansove priredbe
za časa kongresa

Cleveland, O.—Za časa San-sovega kongresa koncem maja se bodo v Slov. nar. domu zopet odigravali važni dogodki v obli-ki raznih priredb, katere je po-trebno prav na široko razglasti, da bomo o teh vsi dobro infor-mirani. Skupne Sansove po-družnice so aranžirale ob tem ča-su sledeče priredbe:

V četrtek večer, 29. maja: Sprejem zunanjih gostov.

V petek zvečer, 30. maja: Va-rijantni program; govorili bodo predstavniki Sansa in nove Ju-goslavije. Povabljeni so na so-delovanje lokalni pevski zbori. Vstopnina \$1.

V soboto večer, 31. maja: Ples v zgornji dvorani. V spodnji dvorani bo priredba v počast Sansovega predsednika Etbina Kristana ob njegovi 80-letnici.

V nedeljo popoldne, 1. junija, bo otvoritveni piknik cleveland-ske federacije SNPJ na svoji iz-letniški farmi.

To je le kratak pregled teh važnih priredb za časa zborova-nja, za katere moramo poskrbeti, da bodo res uspešne. Danes je potrebno poudarjati priredbo v počast E. Kristana, in sicer, da si rezerviramo in posežemo po vstopnicah. Odbor mora v na-prej vedeti kakšna udeležba bo, da ve stvari pripraviti. Vstop-nice se dobijo pri Sansovih za-stopnikih ali pa pri odborovem tajniku Ludviku Medvešku, 6409 St. Clair ave. Cleveland 3, Ohio.

Brez dvoma boste z menoj so-glašali, da je Kristan med nami eden največjih duševnih osebn-

sti. Njegovo življenje je plodo-nošno. Že nad polstoletja vihti svoj svetel meč, z govori in ti-skanje besedo, nad vsem, kar po-nižuje človeka in ga drži nizko v suženstvu. Kot delavski izpo-vednik uči ljudstvo vero v sebe in svojo moč, katere jih povede v lepše dni. Njegova beseda je mogočna in preroška. To smo vedno opazili, v njegovih govo-rih in bogati zbirki njegovih del. To smo opazili tudi za časa Jug-rep. združenja, ko je vršil nad vse važno mislo, za kar si je pridobil nepozabnih zaslug. Vtkal je v ta bojevni prapor JRZ — enakost, pravico in svobodo, drobno seme, katero je padlo na rodovitna tla in sklilo.

Danes, ko je domovina v pre-rojenju in postaja vse to meso in kri, se pridružujemo našemu jubilanu, da mu ob 80-letnici čestitamo na njegovem plodo-nosnem življenju!

Leo Poljsak.

Pismo partizana

Schumacher, Ont., Kanada.—Prejel sem pismo od mojega ne-čaka Draga Kajfeža, doma iz vasi Selo pri Kočevju. Med drugim piše:

"Po dolgem trpljenju v voj-nem času se Vam oglašam iz Slovenije. Pri nas so se že 1. 1941 pojavili partizani, samo ni-so prišli v naše gore, ampak so se držali okrog Ljubljane. Leta 1942 so prišli tudi v naše kraje, a od začetka so se gibali tajno, ker je bilo veliko Italijanov na Brodu.

Jaz sem se pričel takoj zani-mati za partizane in ko sem zve-del, da so blizu nas, sem nagovo-ril našega Tončka, da sva šla na Stružnico pobirat oglje. S tem sem hotel priti v zvezo s parti-zani. Hodila sva po gori pol dneva, a jih nisva našla, nakar sva se napotila domov.

Nekega dne, ko smo sadili ko-ruzo, smo zapazili ogenj na Stružnici, gorel je grad. Mene, mamu in Jožka je zelo pretreslo. Mama je strmela v smer njene-ga rojstnega kraja, nakar je pri-čela jokati, ker je bila prepriča-na, da bodo zažgali tudi vas. Kmalu nato je pričela goreti tu-di Stružnica, mama pa je zdih-nila na glas, ker se je bala za njeno mamu, ki je bila že stara.

Ko je divjala borba na Struž-nici, je bilo ubitih nekaj Itali-janov. Odkar se je dogodila ne-sreča na Stružnici, nisem imel več miru. Italijani so besneli, lovili ljudi in jih odpeljali v zapore. Mnoge so zvezali kot razbojnike in jih odpeljali, da-siravno niso imeli nobene zveze s partizani.

Čez nekaj dni sem se srečal s prvim partizanom in takoj sva se zmenila, da se jim tudi jaz pridružim. V vasi je bilo še dru-gih 20 fantov in smo se skupno domenili, da gremo v partizane. Pridružil se je nam tudi nekaj Potočanov. Z nami je šel tudi

Papežev Tine. Odložili smo mo-tike in zgrabili za puške. Ko sem bil še doma, sem se bal puške kot vrag cerkve, naenkrat pa sem jo moral zgrabiti in se učiti streljati. Od začetka se mi je tresla roka, potem pa sem se privadil.

Partizani smo čestokrat zelo trpeli, ker nismo imeli hrane. Na božični dan sem v bližini Ljubljane s prsti kopal izpod snega ozeblo repo, da sem vsaj nekaj dal v lačen želodec, ki se mi je hotel skriti, ker je bil prazen. Vzlic temu pa mi ni žal trpljenja, kajti priborili smo si svobodo in ljudsko državo, ki štiti siromake pred izkorišče-valci. Pomeli smo za zmeraj s starimi požeruhi. Končam in Vas vse skupaj najlepše po-zdravljam! Vaš Drago Kajfež."

Joe Rachky.

Na obisku v Chicagu
in Jolietu

Opportunity, Wash.—V tej deželi sem že 40 let, a sem se 27. jan. prvič podala z mojega do-ma v druge kraje. Najprvo sem obiskala Chicagu in glavni stan SNPJ. Seznanila sem se z gl. tajnikom Vidrom in drugimi u-radniki, kateri so mi šli prijazo-no na roke. Pomagali so mi, da sem našla družino George Mušič. Prav lepo se zahvaljujem za na-klonjenost! Enako Georgeu Mušiču in njegovi ženi za gostežbo in gostoljubnost. Razkazali so mi tudi veliko mesto Chicagu, v katerem bi se sama hitro izgu-bila.

Iz Chicaga sem se odpeljala v Joliet, kjer živijo moje sestrice in prijateljce. Joliet je odda-ljen samo 35 milj od Chicaga. Najprvo sem se ustavila pri dru-žini Petrič, katero nisem nikdar poprej videla, a me je sprejela kot da bi bila njihova sestra. Mrs. Petrič me je nato peljala do moje prijateljce mrs. Zeleznik, s katero sva se kot mladi deklici ločili v stari domovini. Veselo je bilo najino svidenje po tolikih letih. Najprvo sem se malo od-počila, nato pa smo šle vse tri k moji sestrini mrs. Anzel. Da je bilo srečanje s sestrnico po toli-kih letih pristočno, je razumljivo.

Kmalu nato je prišel moj bra-tranec Peter Plut — zopet roko-vanje in pozdravljanje! Moja sestrčina mi je dejala: "Zdaj pa boš nekaj časa naša, Katka." Po-nudbo sem sprejela z veseljem. Od moje prijateljce Ene Gor-nik sem slišala, da je zelo lepo v Jolietu, kjer je veliko prijaznih rojakov iz naše prelepe Suhor-ske fare.

Obiskala sem tudi mrs. M. Plut, s katero sva doma iz iste vasi, kakor tudi njeno sestro, a sem ime pozabila. Obiskala sem tudi mnogo drugih znank iz sta-re domovine. Povsod sem bila lepo sprejeta in postrežena. Vsem prav lepa hvala. Upam, da se mi bo kdaj nudila prilika, povrniti gostoljubnost. Se pose-bej pa se zahvaljujem mrs. Ze-leznik in mrs. Petrič. Rada bi videla, da bi prišli na obisk v naše kraje, kjer živim že toliko let.

Katarina Prus.

Reakcija dviga
zopet glavo

Detroit, Mich.—Svet nori! Pravkar smo končali vojno proti bestialnemu nacifašizmu, žrtvo-vali svojo lastno kri, kri naših sinov, hčera in mož, a sedaj kli-čejo fašizem na površje prav ti-sti ljudje, ki so nas poprej pozi-vali na boj proti tej pošasti.

Danes imamo protestni shod v glavnem delu mesta, ki se imenuje "Cadalic Square". Vse to-varne bodo prenehale z obratom v ta namen že ob dveh popold-ne. Delavstvo bo protestiralo proti delavstvu naperjenim za-konskim osnutkom, ki jih je nad-dvostvo. Tako je prav! Le v združenju je moč, kot pravi sta-ra rečenica.

Reakcija bi rada vzela vse, kar smo pridobili pod Roosevel-tovo administracijo. Da reakci-ja tako drzno dviga svojo glavo, je v veliki meri kriv predse-dnik Truman, ker nima hrbleni-

ce. Saj sam ni morda slab člo-vek, le pleše tako kot reakci-ja diktira. "Svobodni podjetniki" sanjajo že sedaj o časih, ko bo do čakali tisoči na delo, oni pa si jih bodo zbirali po svoji volji.

Letošnje vreme je prav tak-neumno kot vse drugo na sve-tu. Morda so tudi v nebesih zblazneli. Vse kaže, da so tudi nebeski oče nobene kontro-le in pusti, da drugi gospodarji zanj. Danes sneži, jutri sijaj-sonce, tretji dan pa dežuje. Spo-mlad je tu samo na koledarju. Upam, da se bo zvedrilo, ko bo mo šli delavci demonstrirat glavni del mesta.

Katherine Krainz.

Kje se nahajajo?

New York, N. Y.—General konzul FNR Jugoslavije v New Yorku prosi, da bi ga obvesti-je se nahajajo sledeče osebe:

Djura Juresic, Barizevac Te-za, Mary Sinkovec, Mile St-pan, Jacob Vugrinac, Pero Pa-ikar, Boži Kosanovic, Mark L-kan, Helena Banic, Gajda Franciška Stamol, Ruse Ding-čubalnski, Marija Schmid, B-islav Rounamine, Milanko B-ic, Grga Kasunic, Valentin S-potnik, Jozef Gombar, Maxa-čev, Danica Popovic, Elizaba-Behler, Johana Bajakovica, M-rija Šibenik, Steve Sturlic, M-rija Čindric, Sam Fizeulo, Ap-stol Mitrov, Valentin Loncaric.

Bogin Atanasoff, Zrinski E-rica z otroki, Nikolaj Geghar-Dane in Ilija Dobac, Dušan Bruic, Tominova Cilka, sta-Mihajlevič, Ana-Marija in Ju-ja Precko, Djuro Rajkovic, Franc Kamešek, Spasenija Kn-đic, Dušan Protic, Trive in L-Brujevce, Apolonija Lind-čimov Toma, Mladena Varjas-Dušan Koledin, Luise And-Andrija Ivancic, Nikola Lujaz-Ilija Zlokas, Milan Bozickov-Joka Erbez, Rajkov Milan, Ge-gija Putnik, Franca Gibon-John in Franciška Spoljar, I-tra Golija in otroci, Josip Kvas, Lorenc Locpeih, Jose-Benec.

Naslov jugoslovanskega ge-ralnega konzulata je: 745 Fil-Ave., New York.

Miodrag N. Markovic.

Praznovanje Prvega
maja v preteklosti

Mt. Olive, Ill.—Marsikat-rojak se še dobro spominja, ko slovesno se je praznovalo slovenski praznik Prvi maj v Le-nu na Zgornjem Stajerskem. Pred pričetkom dela je bilo na-vadno pomensko klicanje v la-vce v družbeni dvorani, v te-ri je tudi jamski uradnik og-lal praznike za delavce. Na me-mer novo leto, Sv. trije kra-Švečnico, Vnebohod itd. Prošnji dan je oznanil s kratki-besedami: "Jutri je navadni lovnik."

Dne 30. aprila leta 1894 pa oznanili, da je drugi dan nava-ni delavnik, pač pa je de-š "Jamska straža za jutri, 1. m-ja." Nato je čital imena mo-žja, nato pa pristavil: "Kd-izostane — pet goldinarjev ka-ni!" S tem nam je bilo nana-njeno, da smo zmagali za prv-majsko praznovanje.

Ceprav nam je bilo nje-go-zoperno obnašanje poznano, pač ne bi poznal Ingrija Ste-barja, ki je bil posebno zagri-zan zoper Slovence, smo njegove besede vseeno z veseljem spre-jeli na znanje.

Proslava se je vršila v me-lem parku ob reki Muri in ig-lem se so tri močne godbe. Za im-na govornikov se več ne spo-mnim, želi pa so splošno pohva-liti in odobravanje. V tisti do-bi bila socialistična stranka v sta-Avstriji na vrhuncu svoje mo-či in slave, zato so govorniki imeli velik vpliv na poslušalce.

Proslave se je udeležila tu-tajna mestna administracija, je nam-jamski uradniki so bolj od dale-opazovali njih delavce, ki so veselili svoje zmage za Prvi m-ja. In danes? Ostali so nam le spomini na preteklo prazno-je delavskega praznika Prvega maja.

Andrew Mark.



Na vzhodu je pred kozami nastala prava panika in zdravstvene avtoritete so odredile splošno cepljenje proti kozam. Kot je videti, se mali Billy Frohlik iz Camdens, N. J., nič dobro ne počuti pri cepljenju. —Paniko je povzročil en smrtni slučaj, oziroma delstvo, da je ta bolezen nalezljiva. Masnemu cepljenju so se podvrgli tudi odrasli.

RAZMAH SLOVENSKEGA ŠOLSTVA PO OSVOBODITVI

Naša slovenska beseda, celokupno slovensko šolstvo od otroškega vrta do univerze, naša pesem, gledališče, naše slovenske knjige, vsa naša kultura je z vstopom fašističnih vojak na naše ozemlje v letu 1941 preživljala težko, mučno dobo. Okupator je hotel našo kulturo uničiti vse sledove naše kulture, nasilno germanizirati in italijanizirati naše ljudi in jim vtisniti pečat svoje "kulture" z ognjem in mečem.

Ta njihova nasilstva niso nova. Na Koroskem, zibelki naše knjige in slovenstva, smo po plebiscitu, kljub temu, da biva tam okoli 100.000 našega življa, izgubili vse šole in vsako možnost svojega kulturnega izživljanja. Dobra tretjina slovenskega ozemlja, ki je pripadla po 1920 Italiji, je bila deležna podobne usode, saj so bile vse naše šole uklenjene. Zaprti so vse kulturne domove ali jih celo požgali — kakor slovenski Narodni dom v Trstu — zatrti vsa društva, prepovedani vsak tisk v slovenski besedi.

Po letu 1941 pa so se podobne in še hujše metode pričele z vdorom hitlerjevskih in Mussolinijevih hord. Na ozemlju, ki so ga zasedli v tem letu na Slovenskem Nemci, je bilo 618 osnovnih šol, 6 gimnazij ter še ostale srednje in strokovne šole. Vse te šole so takoj spremenili v nemške, nastavljeni nemški učitelji, ki ni znalo slovenskega jezika, domače učne moči pa so izgnali iz dežele ali pa odpeljali v taborišča. Še več, okupatorji so bili treba oddati celo slovenske pisane knjige. Podobno je bilo stanje na ozemlju, zasedenem po Italijanih, samo da so oni hoteli doseči to, kar so Nemci dosegli z odkritim nasiljem, postopoma.

Prve šole na osvobojenem partizanskem ozemlju
Tako je bilo torej stanje v stari domovini, ki jo je dušil okupator. Toda ljudstva, njegovih izročil, običajev, kulture ni mogoče zatreti niti s puškinimi kopti niti z ječami in množičnim pobijanjem. V ljudstvu se je pojavil odpor proti okupatorju, pojavili so se prvi partizani. Narodno osvobodilno gibanje je naraslo, borci so osvobodili predele. V letu 1942 imamo že osvobojeno ozemlje. Še večji osvobodjeni predel je prineslo leto 1943 po zlomu Italije. Zaradi vpadov nacističnih tolpe se je neustavljeno spreminjala velikost tega ozemlja. V tem letu se pojavijo v predelih, ki so jih osvobodili partizani, to je predvsem na Dolenjskem, Notranjskem in v Beli Krajini ljudske šole povsod tam, kjer je bilo mogoče. Tako je delovalo v šolskem letu 1943/44 437 ljudskih šol z okrog 30.000 učenci, v naslednjem letu pa se je število povzpelo na 531 šol s 34.500 učenci. Prav tako so se ustanovljale gimnazije in celo tam, kjer jih v dobi pred vojno ni bilo. Bile so štiri.

Šole se niso omejevale le na prejšnje državne meje v območju bivše Jugoslavije, temveč so predvsem na Primorskem, kjerkoli je bilo mogoče, odpirali šole, dasi mnogokrat zelo primitivne in se učili slovenske besede, ki je bila zlasti po nastopu italijanskega fašizma vseskozi zatirana.

Na osvobojenem ozemlju pa se niso ustanovljale le šole. Pojavilo se je Slovensko narodno gledališče, ki je po vseh vaseh in borcev na položaju uprizarjalo igre, pojavljali so se pesniki in pesateljci, opevačji junaka dejanja slovenskega ljudstva v enakomerni boju proti nadmočnim silam fašizma, slikarji so risali hrabre borce, požgane vase, napore zaledja, prirejali razstave. Oživila se je ljudska pesem, oplojena po novi samozavestnejši pesnitvi, vznikale so nove melodije. Časopisje narodno osvobodilnega gibanja je vzpodbujalo partizane v borbi, ljudstvo v zaledju in zaslužnjem v okupiranih krajih je vlivalo novih moči. Tiskale so se najraznovrstnejše brošure in knjige.

Seveda to ni bilo lahko. Ob težavah na osvobojeno ozemlje so padli učitelji, porušene so bile šole, učence tasarne. Ob osvoboditvi v maju 1945 je bila država, ki je prevzela nova ozemlja, uničujoča. Na ozemlju Slovenije, v starih mejah nekdanje Jugoslavije, je bilo 92 populirano uničenih šolskih povelj, 26 poplavljenih je bilo delno uničenih, 340 demoliranih. Skupno je bilo neuporabnih 74% vseh šolskih zgradb.

Podobno stanje je vladalo drugje. Knjižnice in muzeji so bili izropani. Vendar ni bilo časa za premišljevanje. Pristopiti je bilo treba takoj k resnemu in trdnemu delu. To pa ni bilo lahko. Kajti povsod so bile ruševine, manjkalo je ljudi, saj so prav najboljši padli in umirali v internaciji. Toda pridne roke so zgrabile za delo, čeprav je bilo treba premagovati neverjetne ovire in težave. Primanjkovalo je učiteljev — ustanavljali so se učiteljski tečaji. Namesto šolskih zgradb so se dvigali v nebo goli zidovi — vaščani so prostovoljno popravili vaško šolo. Ni bilo goriva — rudarji so povečali proizvodnjo premoga. Otroci so bili ponekod bosi in golji — delavci v tekstilnih tovarnah so povečali svoje napore. In tudi slovenski izseljenci niso pozabili na svojo rojstno deželo. Tak je obraz nove Jugoslavije.

Nagel porast šolstva po letu 1945
Slovenska beseda je po letu 1945 zavzela mesto, ki ga v vsej prejšnji zgodovini ni poznala. Število osnovnih šol se je takoj po osvoboditvi znatno dvignilo ter doseglo število preko 860, dočim deluje 30 nižjih gimnazij, torej mnogo več kot na istem ozemlju pred vojno. Število dijaštva je doseglo pred vojno stopnjo, čeprav se je radi vojne znižalo število prebivalstva. Vsa skrb je posvečena tudi naši primorski mladini, ki je bila četrt stoletja odtrgana od domovine, brez sleherne slovenske šole. V coni B, ki je zasedena po jugoslovanski armadi, se je v lanskem letu ustanovilo 8 srednjih šol in na stotine osnovnih šol. Po priključitvi tega ozemlja k Jugoslaviji se bo to število šol še znatno povečalo. Na ljubljanski univerzi pa se izobražujejo in vzgajajo delavni inteligenti. Poleg popolne univerze, za katere izpopolnitev so se Slovenci v stari Jugoslaviji zama borili, so se ustanovile še umetniške akademije, ki jih doslej nismo poznali ali pa smo jih vedno zama zahtevali. Danes pa imamo Glasbeno akademijo, Akademijo za igralško umetnost in Akademijo za likovno umetnost, nadalje osnovan Zavod za zaščito kulturno zgodovinskih spomenikov in prirodnih znamenitosti.

Potrebno je poudariti, da je sedaj sestavljeno naše dijaštvo iz drugačnih družbenih plasti kot pred vojno, ko so bila zaprtja šolska vrata do višje izobrazbe delavski in kmečki mladini. Zlasti v podeželju, kjer so se ustanovile nove gimnazije, ima vsak nadarjen učenec možnost razvoja in napredka. Ustanovljeno je bilo mnogo dijaških domov, kjer dobivajo učenci hrano in stanovanje. Oblast omogoča velike množice študentov slovenske mladine, da razširja in pogloblja svojo izobrazbo. Vsem talentom so odprta vrata za doseg višje stopnje izobrazbe. Mladina se v polni meri zaveda svoje temeljne naloge, da bo prispevala k dvigu blaginje celokupnega našega naroda, da bo pomagala s svojim znanjem graditi tovarne in elektrarne, da bo pomagala zboljšati in povečati kmetu njegov pridelek ter mu obenem lajšati naporno delo.

500 pevskih zborov, 400 igralških družin
Dasi današnja Ljudska republika ne šteje dosti več kot dober milijon prebivalcev in kljub temu, da je brezdušni okupator uničil večino knjižnic na slovenskem ozemlju, imamo danes 573 ljudskih knjižnic, ki so nastale ob podpori ljudske oblasti v mestih, vaseh, tovarnah.

Minister za prosveto, tovarišica Lidija Šentjura je poklonila 112 ljudskim knjižnicam zbirke knjig, ki so jih izdale naše knjižne založbe po vojni, med katerimi so politični, znanstveni in leposlovni spisi naših najboljših ljudi in razni prevodi. Založbena delavnost se je v Ljudski republiki Sloveniji znatno dvignila in razširila. V času od osvoboditve do konca leta 1946 je izšlo v Sloveniji 461 knjig in brošur skupni nakladi 4.613.

067 komadov v vrednosti preko 92 milijonov dinarjev. Naklada slovenskih časopisov se je v primeri s predvojnimi stanjem potrojila.

V vsej Sloveniji je danes 47 ljudskih univerz, kjer se vrše tedensko predavanja. Po osvoboditvi je število pevskih zborov, igralških družin silno naraslo. Tako deluje okrog 500 pevskih zborov, preko 400 igralških družin in 142 različnih godb.

Tudi kulturne ustanove kažejo mogočen napredek. Slovensko narodno gledališče, drama in opera, okrepljeni z igralci partizanskega odra iz časa narodno osvobodilne vojne, privabljata široke množice poslušalcev. V Mariboru, kjer je bila v dobi okupacije prepovedana slovenska naša beseda, se je vršila že tretji dan po osvoboditvi prva predstava. Program v operi se ne razlikuje mnogo od predvojnega, dočim predvaja dramsko gledališče obenem s klasiki dela naprednih pisateljev. Glede obiskovalcev pa je precejšnja razlika. Danes namreč ne posejajo gledališča zgolj petični meščani, temveč vsi sloji prebivalstva, v mestih predvsem delavci ter delavska inteligenca. Gledališče pa se zopet ne omejuje samo na mesto Ljubljano in Maribor. V podeželju, v vseh večjih krajih Slovenije je priredilo vrsto gostovanj s celotnimi opernimi in dramskimi predstavami, tako, da se tudi kmečko prebivalstvo seznanja in uživa gledališko umetnost.

Tudi v Trstu imamo — po maju 1945 — slovensko gledališče, ki pa se zaradi nerazumevanja in namernih ovir zaveznike vojaške uprave, ne more prav razmahniti. Vendar pa je opravi-

lo veliko delo z gostovanji po krajih slovenskega Primorja. Po 25 letih je prebivalstvo povsod sprejelo slovensko besedo z gnotjem in navdušenjem.

Pomoč znanstvenikom in umetnikom
Umetnikom nudi ljudska oblast vso podporo. Nikoli se še našim umetnikom in znanstvenikom niso poklanjale tako visoke in obširne nagrade kakor dandanes. Spominimo se samo životarjenja naših duhovnih velikánov v vseh časih pred osvoboditvijo, spominimo se velikega Cankarja in ostalih, ki jim takratna družba ni nudila ničesar razen slave po smrti. Medtem pa je danes rast in razvoj umetnikov, vsestransko zagotovljen. Poleg dodeljenih nagrad v letošnjem letu sta ljudska skupščina Slove-



Victor Bernstein, avtor knjige "Final Judgment", v kateri razkriva, kako je velebitni pomagala Hitlerju na krmilo.

ni je in prezidij vlade Slovenije razpisala ponovno ob priliki Prešernove proslave pet nagrad po 200.000 dinarjev in sicer za roman ali zbirko novel, za pesniško zbirko, za dramo, za opero ali simfonijo in za likovno stvaritev, za dela, ki bodo nastala v času od 8. februarja 1947 do 8. februarja 1948. — Vsa razpisana, razmah in procvit šolstva, umetnosti in znanosti v Sloveniji je samo del velikega dogajanja in preobrazbe, ki se vrši v današnji Jugoslaviji. — (C. St.) — SANS.

Kulturno življenje v Prestranku
Postojna. — V območju prosvetnega sveta Prestranek, ki obsega vasi Slavinja, Selce, Prestranek, Koče, Žeje in Orehek, je kulturno življenje zelo razgibano. V nedeljo je priredilo v Prestranku pevsko društvo koncert, ki je bil velik uspeh. Dvorana Prosvetnega doma je bila prenapolnjena.

Mešani, moški in mladinski pevski zbori so nastopili pod vodstvom tov. Gržine iz Slavine. Mnogo priznanja je že mladinski zbor s pesmijo Maksa Pirnika "Smrt v brdih". V mešanem zboru sodeluje predvsem mladina. Tudi ostala pevska društva v postojnskem okraju naj bi po njihovem vzgledu pritegnila čim več mladine. Pevsko društvo bo gostovalo tudi v drugih krajih našega okraja.

V Orehu so isti dan proslavili 63. obletnico ustanovitve bralnega društva. Čitanje kronike je bilo spremljano z pevskimi in recitacijskimi točkami.

Ali ste naročeni na dnevni "Prosveto"? Podprite svoj list

Demokratsko poslovanje klobučarskega zdravstvenega sklada

V članku, ki je bil pred kratkim priobčen v Prosveti, je bilo pojasnjeno, da je Čikaška klobučarska unija (A. F. of L.) ustanovila enega najboljših zdravstvenih skladov za delavce v tej deželi. Iz tega fonda se plača bolniška podpora, zdravnik, bolnišnica in operacijski stroški, zdravila in laboratorij. Tisti unijski člani, ki so v potrebi, lahko prejmejo na leto do \$874, kar je zelo lepa vsota.

Tak zdravstveni sklad je še posebno važen v klobučarski industriji, kajti delavske vrste v tej industriji v Chicagu niso bile osveščene z mnogimi novimi in mladimi delavci in delavkami in tako se stari delavci starajo, zato je naravno, da toliko bolj potrebujejo podporo v slučaju bolezni ali nesreče. Ne smemo pozabiti, da prav tedaj, kadar je skrbnik družine bolan, družina najbolj potrebuje dohodke, a baš tedaj delavec ali delavka ne dobi nobene brezposelnostne odškodnine.

Klobučarska unija je plačala že mnogo tisočakov iz bolniškega sklada in precej denarja so prejeli tudi slovenski klobučarski delavci in delavke ter izrazile s pismi zahvalo uniji za prejeto podporo. Čikaška klobučarska unija upa, da bodo kmalu deležni podpor vsi slovenski klobučarji oz. klobučarke, namreč da pristopijo v klobučarsko unijo sedaj, ko vodi unija novo kampanjo na zapadni strani mesta.

Še bolj važno kot podpora iz omenjenega sklada pa so novi, demokratski principi, ki jih je uvedla unija v celotni klobučarski industriji, demokratski principi, s katerimi ne morejo tekmovali delodajalci odprtih delavnic. Baš to utrjuje klobučarsko unijo in njen zdravstveni sklad v delavskem gibanju. Naj navedemo te principe:

V prvi vrsti, unija deluje, da klobučarska industrija docela priznava socialno odgovornost do delavcev, ki se mučijo v tej industriji. Delavci v tej industriji niso nič več samo garači, katere naj izkorišča in izrablja za profite nekaj oseb, potem pa jih vrže iz delavnice, ne da bi se najmanj pomislilo na njih zdravje in preiskrbo. Delodajalci so bili primorani priznati, da je vzrok, direktni in indirektni, delavčeve bolezni težko delo v delavnicah, in danes ne morejo več zavračati odgovornosti za delavčeve zdravstveno stanje.

Unija je tista, ki odpre oči delodajalcu v tem pogledu. V delavnicah v zapadni čikaški četrti, na primer v Chinquayevih in Sebastianovih, sploh nimajo nobenega zdravstvenega sklada. Delodajalec odklanja vsako odgovornost za zdravje svojih delavcev. V slučaju smrti morda pošlje cvetice, da s tem naredi vtis, da je "usmiljen".

Toda kadar odprta delavnica, kot na primer Lepman Brothers, končno uvidi, da mora posnemati unijo, ter ustanovi kakšen zdravstveni podporni sklad drugega reda, vendar pa na polno drugačnih principih in podlagi. Na primer, delavnica Lepman Brothers NE PRIZNAVA načel, da je ta sklad stvar PRAVIČNOSTI, do katere je upravičen delavec, ker je izgubil zdravje v teku garanja za delodajalčev profit.

V odprti delavnici boss vedno pripoveduje delavcem, da jim je ustanovil zdravstveni sklad zato, ker je on tako velik človekoljub in ljubi delavce bolj kot koga drugega. On smatra zdravstveni sklad kot "nagrado" in "darilo" in ne kot stvar pravičnosti. Kadar koli delodajalec želi, lahko ustavi nakazovanje podpore iz zdravstvenega sklada. Toda po unijskem planu se smatra denar, ki ga dobiva delavec, kot stvar pravičnosti v smislu pogodbe.

Unijski kontrakt ne krije samo enega delodajalca, temveč vse delodajalce v središču mesta. Ne smemo pozabiti, da je klobučarska obrt prekleto z mnogimi posebnostmi: Delo je sezonsko in po večini plačano od kosa; delavnice so majhne, naročila pa čisto tudi majhna, a z brezštevilnimi različnimi modeli. Delavci so najeti za eno sezono in odslovljeni drugo. Kadar se vrnejo na delo, morajo čisto iti delat v drugo delavnico. Za gotovo dobo delajo nadurno delo, potem pa so zopet brez dela za dolgo dobo, tako da neprestano menjajo delo iz ene delavnice v drugo.

Unijski kontrakt krije vse delavnice in delavci so upravičeni do podpore iz zdravstvenega sklada, pa če delajo v kateri delavnici v teku sezone ali ne. V slučaju, da bi delavec radi kakšnega vzroka prenehal delati v tej obrti, ima še vedno pravico do podpore iz zdravstvenega sklada, dokler je član unije.

Vse drugače pa postopa neu-

nije in prezidij vlade Slovenije razpisala ponovno ob priliki Prešernove proslave pet nagrad po 200.000 dinarjev in sicer za roman ali zbirko novel, za pesniško zbirko, za dramo, za opero ali simfonijo in za likovno stvaritev, za dela, ki bodo nastala v času od 8. februarja 1947 do 8. februarja 1948. — Vsa razpisana, razmah in procvit šolstva, umetnosti in znanosti v Sloveniji je samo del velikega dogajanja in preobrazbe, ki se vrši v današnji Jugoslaviji. — (C. St.) — SANS.

Kulturno življenje v Prestranku
Postojna. — V območju prosvetnega sveta Prestranek, ki obsega vasi Slavinja, Selce, Prestranek, Koče, Žeje in Orehek, je kulturno življenje zelo razgibano. V nedeljo je priredilo v Prestranku pevsko društvo koncert, ki je bil velik uspeh. Dvorana Prosvetnega doma je bila prenapolnjena.

Mešani, moški in mladinski pevski zbori so nastopili pod vodstvom tov. Gržine iz Slavine. Mnogo priznanja je že mladinski zbor s pesmijo Maksa Pirnika "Smrt v brdih". V mešanem zboru sodeluje predvsem mladina. Tudi ostala pevska društva v postojnskem okraju naj bi po njihovem vzgledu pritegnila čim več mladine. Pevsko društvo bo gostovalo tudi v drugih krajih našega okraja.

V Orehu so isti dan proslavili 63. obletnico ustanovitve bralnega društva. Čitanje kronike je bilo spremljano z pevskimi in recitacijskimi točkami.

Ali ste naročeni na dnevni "Prosveto"? Podprite svoj list

Ali ste naročeni na dnevni "Prosveto"? Podprite svoj list

nijski delodajalec. Delavcu bo plačal iz zdravstvenega sklada le tedaj, če dela v njegovi delavnici. Kadar je sezona za slamanike končana pri družbi Lepman Brothers in so slovenske slamanikarice doma, a tedaj zbolijo, ne dobijo ničesar iz Lepmanovega neunijskega zdravstvenega sklada. V slučaju trajne odslovitve delavca pa izgubi vse pravice do zdravstvenega sklada in ne dobi absolutno ničesar, ne oziraje se, koliko let je delavec ali delavka delala za dotično kompanijo.

Neunijski delodajalec, četudi je prisiljen ustanoviti zdravstveni sklad, lahko ta fond izrablja proti delavcem, ga lahko ukine in se poslužuje diskriminacije, če hoče. Kadar pa hoče delavce zapustiti njegovo delavnico z namenom, da si drugje zasluži nekaj centov več, ga tak delodajalec svari, češ, če bo zbolel, ne bo nihče skrbel zanj. In ne samo to: Ako skušajo delavci ustanoviti unijo v njegovi delavnici, jim očitno, da so nevarne življali, ki ne cenijo dobrot, ki jih je storil zanje. V neunijski delavnici lahko zdravstveni sklad služi kot veriga, ki priklapa delavstvo k neunionizmu, mu prepreči do boljših mezd in tako delodajalec prisili delavce do stavkolomstva, naščuje skupino proti skupini, drugega proti drugemu.

S klobučarskim zdravstvenim fondom, ki ga upravlja Čikaška klobučarska unija, pa delodajalec nimajo nič opraviti in prav tako ne odločajo glede denarja za bolniško podporo. Vse to je v rokah unijskega odbora, ki določa unijska ustava in pravila. Rezultat tega je, da zdravstveni sklad ojačuje unijo in demokratska načela delavske organizacije, kakor tudi izboljšuje položaj delavstva. Delavci sami upravljajo ta sklad na demokratski podlagi, ne pa na zapostavljanju in favorizmu.

Za neunijski zdravstveni fond faktično plačajo delavci iz svojih žepov, namreč na podlagi neunijskih mezd, ki jih plačuje neunijski boss, toda fond je popolnoma pod njegovo kontrolo. Za zdravstveni sklad Čikaške klobučarske unije pa plačujejo račune kot davek delodajalci, delavci sami pa odločujejo, koliko denarja se izda iz sklada. Razlika med unijskim zdravstvenim skladom in neunijskim je tako velika kot med diktaturo in demokracijo!

POLITIČNI POLOŽAJ NA KITAJSKEM

(Nadaljevanje in konec.)

V svoji politični kratkovidnosti ti krogi, katerih namen je, izkoristiti "velikanski kitajski trg", ne morejo razumeti preproste resnice, da ostane ta "velikanski trg" le prazna domišljija, dokler kitajske množice, omrežene s fevdalnimi ostanki, oropane najosnovnejših demokratičnih pravic, živijo življenje večne lakote. Ti krogi tudi ne morejo razumeti jasnega dejstva, da s tem, ko poskušajo s pomočjo gospodarskih pogodb spremeniti Kitajsko v svojo kolonijo, izživajo v kitajskih industrijskih in trgovskih krogih, pri zastopnikih svobodnih poklicih in pri onem delu uradništva, ki še ni popolnoma izgubilo nacionalne zavesti, le vedno hujše sovraštvo proti sebi.

O tem priča tudi sodbja, ki so jo podali list "Takungpao" in številni zastopniki pri Kuomintangu obstoječih skupin političnih ved, Demokratične lige, razni industrijski in drugi neodvisni poslovniki Kitajske o trgovinski pogodbi, ki je bila sklenjena meseca novembra med Kitajsko in Ameriko.

Ta tako imenovana "priatelj-ska, trgovinska in pomorska pogodba" skriva za lepimi besedami o "enakih pravicah" obeh pogodbenih strank dejanske prednosti za ZDA. Kdo more domisliti, da dajejo te "enake pravice" vsemogočnemu ameriškemu monopolističnemu kapitalu vso možnost, da hitro in neumljeno zatre mlado brst kitajske nacionalne industrije, ki se vrh tega v gosti mreži fevdalnih ostankov ne more niti ganiti in je izpostavljena udarcem od reakcije izzavane državljanske vojne.

"Enakopravna" pogodba, ki so jo sklenili Američani z vlado Kuomintanga, jim daje pravico, vložiti svoj kapital v kitajskih industrijskih in trgovinskih podjetjih ter prevzeti njihovo vodstvo. Američani so dobili s to pogodbo pravico nakupovati na Kitajskem zemljo in nepremičnine. Pogodba preprečuje uvedbo zaščitnih carin in drugih zaščitnih ukrepov. Po sklenitvi te pogodbe je zapisal list "Takungpao", da grozi Kitajski nevarnost, da bo s to pogodbo za dobrih sto let izročena ZDA na milost in nemilost, kakor je bila po pogodbi, ki je bila sklenjena po tako imenovani opijski vojni, za skoraj sto let podrejena samovolji Anglije.

Ze sedaj se kažejo škodljive posledice "enakih pravic" v kitajski industriji in v celotnem gospodarstvu v onem delu Kitajske, ki je pod oblastjo Kuomintanga. Industrija in trgovina Kitajske sta izpostavljeni vedno hujši ameriški konkurenci. Šanšhaj, Tientsin, Peiping in druga mesta so dobesedno preplavljena z ameriškim blagom. V drugi polovici leta 1946 so morale v teh mestih ustaviti obratovanje že številne kitajske tovarne in druga podjetja, ki so podlegla ameriški konkurenci. Kako pa bi tudi mogla vzdržati to konkurenco, če stane n. pr. v Šanšhajju 1 tona kitajskega jekla 800 tisoč kitajskih dolarjev, 1 tona ameriškega jekla pa 300.000?

Washington je sklenil s Nankinom razen trgovinske še tudi razne druge pogodbe, ki vzejo Kitajsko še čvrsteje na ameriški monopolistični kapital. Tako je bil po poročilih kitajskega tiska sklenjen tudi sporazum, po katerem so kitajske luke svobodne za vse ameriške ladje, in sporazum, ki dovoljuje ameriškemu letalstvu, da more neovirano preletavati kitajsko ozemlje. 19. decembra 1946 so oblasti Kuomintanga objavile, da bosta luki Taingtao in Tsingvangtao zaprti za tuje ladje. Očitno je, da bodo Američani tu zgradili svoja pomorska oporišča. Tisk opozarja na to, da bo imela kitajska trgovina zaradi zapore teh luk zopet veliko škodo.

Anglija skuša preprečiti, da bi jo Amerika ne prehitela preveč, in se zaradi tega pogaja z Nankinom za sklenitev prav takšnih "enakopravnih" trgovinskih in drugih pogodb. Toda nankinska vlada se skuša na pobudo Amerike izogniti temu, da bi dala Angliji enake prednosti, kakor jih uživa Amerika. V angleških trgovinskih krogih vlada zaradi tega naraščajoče nezadovoljstvo.

V uradnih ameriških izjavah slej ko prej zatirajo, da je delovanje političnih zastopnikov ZDA na Kitajskem omejeno na posredovanje med obema sprtnima strankama, da zasleduje gospodarska in finančna podpora

reakcionarnemu taboru Kuomintanga samo človekoljubne cilje in da narekuje prisotnost ameriških čet na Kitajskem edine potreba, da pomagajo pri evakuaciji Japoncev. Toda ravnanje Američanov na Kitajskem smatra tako javno mnenje v Ameriki sami kakor na Kitajskem in v drugih deželah kot očitno vmešavanje proti kitajski demokraciji.

Pozornost zaslužijo tudi razlogi, na katere se v zadnjem času vedno bolj odkrito sklicujejo v opravilu vmešavanja. Tako utemeljujejo "New York Herald Tribune" in drugi vplivni ameriški listi to vmešavanje s tem, da bi se sicer "komunisti polastili vse Kitajske," kar bi dovedlo "do ruske kontrole nad vso deželo."

To je že stara, izpeta melodija! ... To pesem o "rdeči nevarnosti" so prepevali v Tokiu mlitaristi in gospodje "Zaibatsua", ko so zatrjevali, da so le zategadelj "prisiljeni" zasesti Kitajsko in sestaviti na Kitajskem lutkovno vlado, da rešijo sebe in ves svet pred komunizmom.

Osnovne razvojne težnje v mednarodnem položaju kakor tudi v vojaškem položaju Kitajske same pa kažejo, da so mednarodne in notranjopolitične špekulacije kitajskih reakcionarjev zgrajene na pesku.

Na Kitajskem so demokratične sile po razdelitvi veleposestev na osvobojenem ozemlju povečale svoj vpliv na kmečko ljudstvo. Leta 1946 mnogo najemnikov prvič ni bilo prisiljenih oddati znatni del žetve veleposestnikom.

V več pokrajinah — Sečuan, Honan in drugod — so deset-tisoči zatiranih in stradalajočih kmetov zapisali na svoje zaostave agrarno gibanje proti fevdalnemu redu. Ti kmetje ogražajo reakcionarne armade za hrbtom. Vedno širši krogi Kitajske, med njimi tudi premožnejši razredi, dvigajo svoj glas proti zunanji politiki Kuomintanga, ki izpodreja življenjske koristi ljudstva.

Istočasno pa se glavne sile kitajske demokracije v težkih borbah proti notranjim in zunanjim sovražnikom v dobi zadnjega poldruga leta nikakor niso oslabele, marveč nasprotno so številno postale večje in močnejše. Ali ni že skrajni čas, da ameriški in drugi tuji politiki končno uvidijo, da težnje po neodvisnosti, svobodi in napredku, ki navdaja k političnemu življenju prebujeno ljudstvo, ni mogoče več krotiti, kakor tudi ni mogoče več brzdati enakega stremljenja velikega indijskega ljudstva in drugih kolonialnih in polkolonialnih narodov? Vsi poskusi, držati kitajsko ljudstvo s silo na tleh, vodijo samo k novemu krvoprelitju na Kitajskem, izživajo mednarodne zapletljave in ogražajo mir in varnost na svetu.

(Po članku V. Avarina v reviji "Novi čas"—Slov. Por.)

Raziskovanje Skaderskega jezera

Prirodopisni muzej v Beogradu bo poslal na Skadersko jezero znanstvene odprave. Razen strokovnjakov iz prirodopisnega muzeja bodo pri odpravah sodelovali tudi drugi znanstveniki in člani biološkega inštituta na Cetinju. Vlada LR Srbije bo dala potreben kredit za letošnja znanstvena raziskovanja.

Skadersko jezero povzroča s svojimi stalnimi poplavlami veličansko škodo gospodarstvu Črne gore in ogroža zdravje okolice prebivalstva. Vprašanje izsuševanja tega jezera je eno najpomembnejših gospodarskih vprašanj LR Črne gore. To vprašanje bodo verjetno začeli reševati v najkrajšem času.

Namen znanstvenih odprav ni samo proučevanje rastlinskega in živalskega bogastva Skaderskega jezera, ki je še zelo slabo raziskano, ampak tudi proučevanje možnosti izkoriščanja zemljišča, ki ga bodo dobili z izsušitvijo jezera.

KURENT

STARODAVNA PRIPOVEDKA

IVAN CANKAR

(Nadaljevanje)

"Tisoč ur bridkosti, le ena ura veselja in še ta je skoro odmerjena! Bratje moji, mi smo kakor kaplja v vodi—potok teče, kaplja teče z njim in po njegovih postavah! Sto let trpi slovenski narod, nato pa mu je za en dan dodeljeno, da zavrisne ter da razobesi pisano plahto. Malo je en dan za dolgo stoletje—ali kdo bi se z Bogom prerekal? Nam, ponižnim kapljicam v tem ponižnem potoku, je za tisoč ur prisojena ena ura! Lepo pozdravimo to uro dobrotnico, koristno jo zaužijmo, hvaležno ji napijmo, dokler je še med nami!"

Globoko so nagnili tretji kozarec, ali tudi glava se je nagnila globoko. Kristjan, nezvesta ti bo ljubica, kadar ji zapoješ slavo; umrla bo radost, kadar ji napiješ!

Komaj se je Kurent tako prestrašil, ga je topla roka objela okoli vratu.

"Oj, ena sama ura—te ure me je strah! Ali mi večno veselje daj, ali mi daj večno bridkost! Rajši mi daj noč brez nehanja, nego da mi prižiga eno samo zvezdo! Saj je zadosti, da je kopnenje v srcu; ali ga na vekomaj izpolni, ali pa naj bo lačno in žejno na vekomaj! Ti si večno veselje in večna bridkost, daj mi eno, ali daj mi oboje, za roko me primi, da pojdem s teboj!"

Korenjak si je bil slekel zimsko suknjo, pohodil je pipo z nerodnimi škornji ter je omahnil do nje, vzdihujoče od kopnenja. Objel jo je z dolgima rokama, do pasu jo je vzdignil, skoraj je opalil njene lase ob svetilki.

"Zapleši z menoj, še minuto je časa, le še minuto! Kar nam je dal Bog, do kaplje použijmo, do dna izpijmo!"

Zaplesala sta, plesala sta komaj minuto in sta obadva omahnila; zgodilo se je po njegovi besedi. Kakor da so nenadoma vse luči ugasnile—ne pesmi več, ne smeha; topo in belo so gledale oči; trudno udanost je bila na tistih ustnicah, ki so se pred eno samo minuto prešerno smejale. Modri korenjak je slonel ob stolu, roke so mu ležale na umazanih tleh, glavo je klonil globoko in ves bled je bil.

Tiho je vstal Kurent in je stopil na ulico.

"Siromaki, popotniki, izgubljenci—miloval bi vas, ali kako bi? Ni ga človeka v tej deželi, ki bi v svojem srcu ne bil popotnik!"

Jutranja megla je rosila lica, tako hladna in tuja, da je srce vztrepetalo od mraza. Težka vrata so zaskripala, iz veže je stopila sključena starka; majala je z glavo, nikamor se ni ozrla, molek je rožljal v njenih rokah. Z beteznimi, drobnimi koraki je hitela, vzdihovala je po strmih stopnicah, stopila je v cerkev. Pod vstopnicami je ležal pijanec, spal je trdno in je govoril v sanjah.

Kurentu se je mudilo; zakaj od nikoder več ni vabila luč, od nikoder ni pozdravljala pesem. Mesto je bilo mrtvo in nemo—po trohno bi dišalo.

"Za tisoč ur le ena ura!" je pomislil Kurent; in njemu namemu se je hudo storilo pri srcu.

Prisel je iz mesta, šel je v hrib. Od kostanjev je rosilo, rahlo se je zgenilo v listju, zavzdihnilo je v sanjah. Ko je stopil Kurent na hrib, se je ozrl.

V belo jezero je bilo potopljeno to lepo ljub-

ljansko mesto. Tiho je bilo to jezero; vzdigali so se valovi ter so se pogrezali; glasu ni bilo. Kurent je razločil obadva črna stola franciskanske cerkve, tudi se je včasih prikazal resnobi Šentklač. Nad tem jezerom so sijale tiste žarke zvezde, ki se približajo zemlji ter pokažejo vso svojo lepoto, kadar je blizu jutranja ura; zakaj najsvetlejša in najmilejša gledajo oči ob slovesu.

Valovi so se tiho zganili, upadali so; tedaj se je prikazalo kakor črna roka utopljenca, ki se vzdigne še poslednjikrat, zamahne ter izgine. Kurentu se je zdela, da je videl blede obrz korenjaka, slonečega ob stolu.

Zazeblo ga je, ali od mraza, ali od tihe žalosti.

"Pridi, zarja, usmili se!" je vzkliknil. "Trikrat petsto let že hrepenim po tebi, z željnimi srcem te pričakujem vsako jutro! Ne mudi se, brž se napoti, da ne boš svetila slepi očem!"

Tam je zvezda zelo urno in zapored pomežiknila, kakor da se ji je bilo od vzhodne strani zablješalo; begotna senca je hušnila preko nje in ni je bilo več. Komaj je ugasnila ena, je ugasnila druga in glej, že tretja; kakor lastovke so švigale sence pod njimi.

Kurent se je prijetno nasmehnil. Kajti spoznal jih je, svoje mile družice, lepe copernice, ki se ves božji dan ukvarjajo s pustim coprenjem, da uživajo ponoči svoj grenko zasluženi greh. Vračale so se od veselega vasovanja ter so spotoma upihavale zvezde, kanor je njih jutranji posel.

Na vzhodni strani se je belilo nebo, hladni veter je zazibal bele meglane valove.

"Zahvaljena, zarja, da si vsaj od daleč pozdravila!" je rekel Kurent; zavlil se je tesno v suknjo, ker mu je bilo mraz ter se je nameril—kam? Ali je bil Bog veselja njegov kažipot, ali je bila smrti trohno? Ali drži njegova cesta v svetlo zarjo, ali v brezdanjo noč? ...

V.

Kurent bi bil rad sam; kadar je stopal po samotni, blatni cesti, ali kadar je ležal v travi ter gledal v nebo, so frfotale misli nad njegovo glavo kakor zlohotni črni netopirji. Zato se je na svoji poti vesel pridružil pobožnim romarjem.

Iz vseh slovenskih krajev so se bili zbrali v pisano procesijo. Šli so globoko upognjeni, trudni, prašni in blatni do pasu, kakor poslednji popotniki, namerjeni v dolino Jozafat. Največ je bilo starcev in stark, ali tudi otroci so bili med njimi in celo lepa dekleta je videl Kurent. Stopali so zvrstoma, par za parom, lesen križ se je majal pred njimi. Po zeleni slovenski deželi se je razlegala tista stara in lepa pesem, kakor klic bridkosti in hrepenenja.

"Marija k tebi uboge reve mi zapuščeni vpijemo!"

Razlegla se je pesem prav do neba hripavo in žalostno ter je vzdihovaje ugasnila nad požetim poljem.

Nato je vzkliknil tenki, trepetajoči glas starke, ki je visoko izpodrečana in do pasu upognjena stopala koj za križem.

"Sveta Marija!—Sveta Mati Božja!—Sveta devica Devica!"

(Dalje prihodnjilj.)

z boka na bok. V spanju šepeče in miga z obrvmi.

"Levo krilo—druga četa ..."

pravi polglasno.

Tako je! Premikati se! Levo krilo! Druga četa! Prva v zasado! Patrolo! Bojno patrolo! Fantje, peklensko je bilo vroče! Ne pa se spominjati nekega bivšega Antona Jerančiča. Ding-ga je lastno pravo ime skrajno dolgočasno. Anton Jerančič? Pustite me, prosim, pri miru s tem človekom. In s kakršnimi bodi spomini! Katarina? Moj bog! Katarina.

3. Ljubezenska pesem

Začetek najine ljubezni, Katarina, je bil celo smešen.

"Nova tipkarica!" pravi sluga. "Nova moč v uradu," šepne kolega. Lepo vas prosim, koliko novih ljudi stopa v službo! Rahlo radoveden, a že vnaprej sovražen stopim v sobo. Razbijsaj po pisalnem stroju. Pogledaš me. Takoj si se mi zdela neko liko naffrfuljena. Frizura v podobi nekeke izumetničene lasulje iz časa Ludvika XIV. Nežna črta loka obrvi, zelo podrečene ustnice, privihane trepalnice, modrikaste sence na vekah; premišljeno krojena svetlorjava halja. Kar nastavljaite pasti, gospodična! Oslovi, ki vam bodo nasledili, je na svetu obilo. Sto šest in šestdeset, in sedem in trideset. Trenutek! Nekoliko sem razmišljen. Tako. To je—sakrament, zmotil sem se. Sicer je pa tepcev po svetu dovolj; bo že katerega ujela. In sem pozabil nanjo.

Katarina sem, Katarina tja. Oster jezik ima, pravijo. Krokot sploh ne gre. Zelo je premišljena devica, ki pozna svojo ceno. Vsem sem povedal, da bo že ujela kakega bedaka. Samo idiotom se pripeti, da sedejo na tako vidno nastavljen limanec.

Takoj nato sem se usedel, se krepko pripel z obema perutnicama in z užitek ostal prilepjen.

To se je zgodilo najbrž zaradi njenih rok, ki so bile tako lepe, gibke, zaradi rožnatih nohtov. Ali pa zaradi njenega glasu. Morda zaradi njenih nog. Sicer pa, kaj govorim, prav gotovo zaradi nje, Katarine same.

Do konca življenja nisi vedela, Katarina, kako plašen sem bil pod tvojim moštajem in celo posmehljivim plaščem. Bil sem zelo neboljen. Svoji materi sem v solzah priznal, da te ljubim. Najbolj neprijetno mi je bilo, da se v slovenski ljubezni sploh ne da izpovedati.

"Ljubim" ostane v grlu, "rad te imam" je vodeno. Dejal sem: "Pogubila me bo," mati pa v skrbeh na to: "Ali jo imaš tako rad?" In spet je bilo rad sem, rad tja, da od skominjanja potem sploh nisem mogel zaspati in me je še danes neznanosko sram tistega večera.

Ti me, Katarina, nisi nikdar spoznala. Bal sem se, da bi me ne ljubila več, ko bi spreviedela, da sem v svojem bistvu deček, dečko dober in dečko hudoben.

Na zakon sem pomislil tisti hip, ko sem te prvič prijel za oba komolca in rahlo pritisnil k sebi. A bal sem se. Toliko strahov, puka. Svobodni sokoli, ki splanin planejo nad sovražnika. Ali pa ste, gospod Van Kaid, kdaj spali noč v dežju, ki se meša s snegom, lačni, ušivi, preganjeni? Ali ste, gospod Van Kaid, kdaj pomislili, kaj je napad na betonske bunkerje, na strojnice? Ali si morete predstavljati tri leta, trikrat tri sto pet in šestdeset dni in noči, ko živite samo od bere, od zaupanja, hrepenenja, pričakovanja? Ko vam daje noč samo zavest, da je vaša pot edina in prava? Balkan! Balkanski uporniki. Divji, neustrašni možje in žene, ki z užitek bijejo sovražnika. Gospod Van Kaid, poznam Rembrandta, Barucha de Spinozo, Van Gogha. Gospod Perciers iz Pariza, skoraj vsega Stendhala

PROLETAREC

Je v boju za pravice delavcev 42 let.

NAROČITE SI GAI

Stane za celo leto \$3, za pol leta \$1.75.

... za tri mesece \$1.

STE SI

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

LETNIK 1947. Je naročili?

Stane \$1.50. Za v stari kraj \$1.65.

V zalogi imamo tudi Adamičeve ter razne druge angleške knjige. In pa VELIKO SLOVENSKIH. Pišite po cenik.

Naslov:

PROLETAREC

2301 S. LAWNDALE AVENUE
CHICAGO 23, ILLINOIS

ANDANTE PATETICO

Povest o panterju Ding-u

VITOMIR ZUPAN

(Nadaljevanje)

Mister John Smith, London City, v tisti pisarni, domača naloga—kdo je partizanski komandir Dingo? Nezdostno vam je zagotovljeno. Ham and eggs? To da. Vendar ste tudi vi pripomogli, da ima Dingo angleško brzostrelko. Naša oprema je mednarodna. Mister Joe Paluca, Salt Lake City, Amerika, ali poznate partizanskega komandirja Dinga? Urezi na puškinem kopitu vas spominjajo na divji zapad. Vraga! Mi vsi bi šli rajši domov. Brez romantike, Mr. Joe! Boj za življenje in smrt zoper motorizacijo, lakoto, umazaniho, glazen, mraz, Junak! Da bi bil Dingo junak?

Saj sem bil samo uradnik, doma iz Zelene jame v Ljubljani. Šest gimnazij. Služba. Navaden, vesel človek. V sobotah kroka-da (če le mogoče).

Dingo oziroma Anton Jerančič vstane iz postelje. Ura je sedem. Mati kuha v kuhinji kavu.

"Prinesi mi, Tone, za deset dinarjev ptičje zobi, da ne bom hodila v mesto. Noge me čedal bolj bole."

Anton Jerančič hodi v pisarno, znaša materi potrebne reči iz mesta, se včasih nekoliko ujezi nad njo zaradi nergavosti in se pripravlja, da se poroči s tipkarico Katarino. Tipkarica Katarina? Njegova Katka. Ranjka

mi rož rdečih? Rdečih? Pazite se, Žlavo!

Zastave se daljšajo, ovijajo se Jerančiča.

Mrzli, mokri jeziki, kakor polipove lovke.

"Anton Jerančič! Pes Anton Jerančič! Preiskava! Roke gor! Pes Anton Jerančič, v arest!"

Mokra tuja zastava se je zvilila v vrvi; obesila se je okrog vratu, neusmiljeno, gotova zmage! Groza padanja v neznanški prepad. Strah pred globokimi, črnimi vodami, polnimi vodnih ovijalk. Strah in gnus.

Poročiti se in imeti otroke? Anton Jerančič, smešno. Rajši poginili!

Bobni razbijajo, fanfare pojo. Afrikanška džungla v Ljubljani. Marcia reale. Giovinezza. Passo romano. Bojevniki iz Abesinije. Specialisti za manjšine.

Fanfare, fanfare! Bobni. Zastave ovijajo Antona Jerančiča, zvijajo ga, davijo. Psa Antona Jerančiča ni več. Udarci na gong.

Postal je partizan Dingo.

Poleti sta se s Katarino poročila in odšla na Mokre.

Prasket trave, ki jo pulijo konji, žvek čeljusti, topot kopit, švist konjskega repa, ki podi muhe, enakomerno sopenje; nekdo pod drevjem, šepeče.

Komandir Dingo gleda navpik v nebo. Le čemu bi se človek spominjal Antona Jerančiča! Da bi vsaj kmalu krenili dalje! Gibati se! Naj poka! Zarez na puškinem kopitu! Premišljali bomo po vojni!

Komandant Julij se je predel

hov nama je viselo nad glavo: pomanjkanje, garanje, pot brez lepega cilja.

Ob razpadu Jugoslavije sem prišel v Ljubljano ves zagrenel. Komaj sem odnesel življenje. Štirinajstletni ustaški mulci so me v Zagrebu skoraj ubili. Potop, polom, sem šepetal. Tema, brezup. Deset let? Sto let? Koliko časa? Ura je enakomerno tiktakala.

V brezdanji temini je bila najina ljubezen edini skalni otok. Skalni pravim, kajti zdela se mi je, da ne more zrasti nič iz najine ljubezni, ker se je čas zarotil zoper nas vse. Smrt! Danes vidim, da je ljubezen posameznika silno majhna, kadar se zvija narod v smrtnem boju. Uroda najmanjše rastline je povezana z usodo vse zemlje. Bila sva trpka, Katarina. O ljubezni skorajda nisva govorila. Prenašala sva letake, organizirala sestanke, kjer smo govorili o svobodi. Svoboda! Ta velika gropa je tako svetla, da tudi ljubezni vzame njen veličastni blišč.

Ko sem po ovinkih izpregovoril o svojem odhodu v partizane, si me je gledala zelo resno. Sprva sem bil prepričan, da si razočarana. Ko si dejala: "Skupaj pojdeva," skoraj nisem verjel. Ves sem se predal sladki omami najinega odhoda.

Partizanstvo mi je bilo tisti hip samo veličastna predstava: naše zastave, ki šumno plapolajo na skalovitih vrhovih, odmev korakov svobodnih ljudi v gozdovih, divja, prešerna pesem uporniških čet, ki so se zarotile v boju zoper fašiste in zoper vse nečedno na svetu. Pred mojimi očmi se je vršila naša prva parada.

Proti jutru po prečuti noči mi je postalo zelo hudo. Morda jo vodim v nesrečo, sem se vprašal. Boj za življenje in smrt. Bitka brez ujetnikov. Spopad človeških krepiljev z abesinskimi specialnimi četami, s Hitlerjevimi poklicnimi klavci, podprtimi z oklopno motorizacijo, topništvom in zrakoplovstvom. Težka slutnja mi je grenila radostne predstave o odhodu v gozdove. Poročila sva se in odšla v hribe.

Gospod Van Kaid v Amsterdamu je najbrž bral kako knjigo o mehiških revolucijah, o burškem uporu ali o balkanskih kačakih. Zelo romantično, gospod Van Kaid, ali ne?

Bombe, puška. Svobodni sokoli, ki splanin planejo nad sovražnika. Ali pa ste, gospod Van Kaid, kdaj spali noč v dežju, ki se meša s snegom, lačni, ušivi, preganjeni? Ali ste, gospod Van Kaid, kdaj pomislili, kaj je napad na betonske bunkerje, na strojnice? Ali si morete predstavljati tri leta, trikrat tri sto pet in šestdeset dni in noči, ko živite samo od bere, od zaupanja, hrepenenja, pričakovanja? Ko vam daje noč samo zavest, da je vaša pot edina in prava? Balkan! Balkanski uporniki. Divji, neustrašni možje in žene, ki z užitek bijejo sovražnika. Gospod Van Kaid, poznam Rembrandta, Barucha de Spinozo, Van Gogha. Gospod Perciers iz Pariza, skoraj vsega Stendhala

in Balzaca sem prebral in še marsikaj. Natančno tako tankočuten sem ko vi. Ali pa še bolj. Ravno tako težko prenašam lakoto in mraz. In vendar, gospod Kesterček iz Prage, sem šel v gozdove in nisem vprašal, kdaj bo konec vojne. Še Katarino sem potegnil s seboj. Tri dni sva bila mož in žena. Potem sem bil jaz mitraljezec v eni četi, ona bolničarka v drugi. Šest ur je bilo med nama, dve sovražni postojanki, ki sta se ježili od strojnice. Ali veste, kaj je to: partizanski mitraljezec? Ne. Danes še sam skoraj ne vem več. Človek se tako navadi na okolico, da je ne vidi.

Ko so beli ujeli Katarino, sem bil na položaju zelo daleč od nje. Izvedel sem šele naslednji dan. Ostal sem popolnoma hladen. Z ledenim mirom sem dejal: "Hvala za sporočilo;" in slačil uniformo padlemu fašistu, da jo oblečem. Uradnik Anton Jerančič je izginil že tedaj, ko sem pokosil s strojnico pet fašistov. Neka počasna in prekleto patetična melodija mi je zavijala po ušesih.

Mnogo mesecev je minilo. Leto je šlo mimo. O Katarini sem izvedel samo, da so jo beli trpinčili in ubili na robu gozda neke blizu postojanke. Moje ime "Dingo" je postalo znano. Iz komandirja sem postal bataljonski komisar, kasneje tudi brigadni. Dingo! Sto tisoč nagrade je bilo razpisanih na moje glavo. S ponosom lahko povem, da so se me bali fašisti in beli kakor živce vrage. Bil sem brezosen, neizprosen do sebe, do svojih borcev in do sovražnika. Ne mislite, da pretiravam: fantje me niso samo cenili, ampak, tako se mi je zdela, celo častili.

Ha, delali smo čudeže. Tako blizu smo spustili arditke, da smo razločili napete žile na njihovih rokah, ki so držale puške in samostrelke. Potem pa užgi! In juriš na nož. Z bombami smo zavzemali bunkerje iz polmetrskih betona. Na klanecu smo jih potolkli toliko, da je kri pri tepla po prašni cesti. Moj bog, kakšne govore smo imeli! Kako smo si zaupali! Nihče na vsem širokem svetu ne ve, kako se ljubila dva moža, ki si lahko zaupata tudi tedaj, ko se jima vsak dan, vsako uro smrt reži v zobe. To vemo mi stari partizani iz tisoč devet sto ena in štiridesetega, iz tisoč devet sto dva in štiridesetega, mi, ki smo poljubljali patrone, ko smo jih našli na poti, mi, ki smo grgali od navdušenja, ko smo zaplenili prvo strojnico. Sicer pa križ čez ta spomin: To je naša reč!

Gospod Joe Paluca iz Salt Lake City, Amerike, da nas je videl kak ameriški pisatelj, bi me moral biti danes sram, kajti prav gotovo bi napisal storiijo, v kateri bi zelo pretiraval tudi moj pogum in spretnost. Nekateri so že šepetali, da imam prihodnost, ako ne padem. Smrt pa, ki je čepela vsak dan nad mojo

glavo, se me je izogibala. Čudni slučaji neverjetne sreče so se vrstili dan za dnem.

Zelo koristno je, da človek izgubi tisto, na kar je osebno navezan, in se vsega lahko da višji stvari. Katarino sem ljubil le vedno. A še daleč ni izguba nje povzročila moje vne. Res pa je, dokler sem jo imel, sem prečesto mislil nanjo in se nisem mogel zatopiti samo v boj. Poslej sem lahko živel samo za našo stvar. Bil sem lahek, gibčen, trd in pravičen do zadnjih meja.

Potem pa se zgodila tista grozota.

Ujeli smo belega psa. Pseljanju se je izkazalo, da je del tudi za smrt moje žene. Videl nas je na njen grob. Pripravljen je bil kopati sam, da pokaže resničnost svojih izpovedi.

Izkopal je moja Katarina. Glavo je držala pod pazduho z obrazom navzgor.

"Grob je bil prekratek," se je opravičila hijena, "pa smo ji odrezali glavo."

"Kje pa je obleka?" sem za hripal.

Pogledal je v tla.

Velikokrat sem premišljal tem, kaj je človek. Zdi se mi, da vsega tega ne bom nikdar do umel. Nekaj spoznanja pa sem začutil v tistem trenutku.

Ali hočete, da vam povem kakšna je bila moja Katarina? Ko jo je tisti človek izkopal, Ali verjamete, da sem jo še spoznal, ako sem precej pripravljen? Ko pa sem jih trenutke zatem na široko odprl, sem videl, kakšna je bila človeška lupina, kako minljiva je vsaka lepota. Pripiral in odpiral sem oči.

(Konec prihodnjilj.)

Razni mali oglasi

FEMALE HELP

SILK SHADE MAKERS

Experienced only need apply.

Liberal paid vacations

Insurance benefit

Pleasant working conditions

REMBRANDT LAMP CORP.

259 E. Erie

POPRAVLJAM

"RADIOS"

VSEH VRST IZDELKA RADIA

10 LET SKUSNJE V TEM POSLU

ZMERNI CENA

Prinesite ali kličite:

Ted's Radio Service

3200 S. Harding Ave. - Bishop 37

CHICAGO, ILL.

new baby?

SEND

FLOWERS

Ali ste naročili na dnevnik

"Prosveto"? Podpišite svoj list

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročniki. List Prosveto stane za vse enako, za člana ali nečlane \$8.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assentmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini neko, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo:—Vselej kakor hitro kateri članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročen na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveto je:

Za Združ. države in Kanado \$8.00 Za Chicago in okolico je \$8.50

1 tednik in 6.00 1 tednik in 6.20

2 tednika in 5.60 2 tednika in 5.70

3 tednike in 4.40 3 tednike in 4.50

4 tednike in 3.20 4 tednike in 3.30

5 tednikov in 2.00 5 tednikov in 2.50

Za Evropo je \$11.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,

2657 So. Lawndale Ave.

Chicago 23, ILL.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. druživa št.